

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 246 [35.154 4°]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
UN bis 246 [35-154 4"]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
IN bis 246 [35.154 4"]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 246 [35,-154 4"]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
LN bis 246 [35,-154 4"]

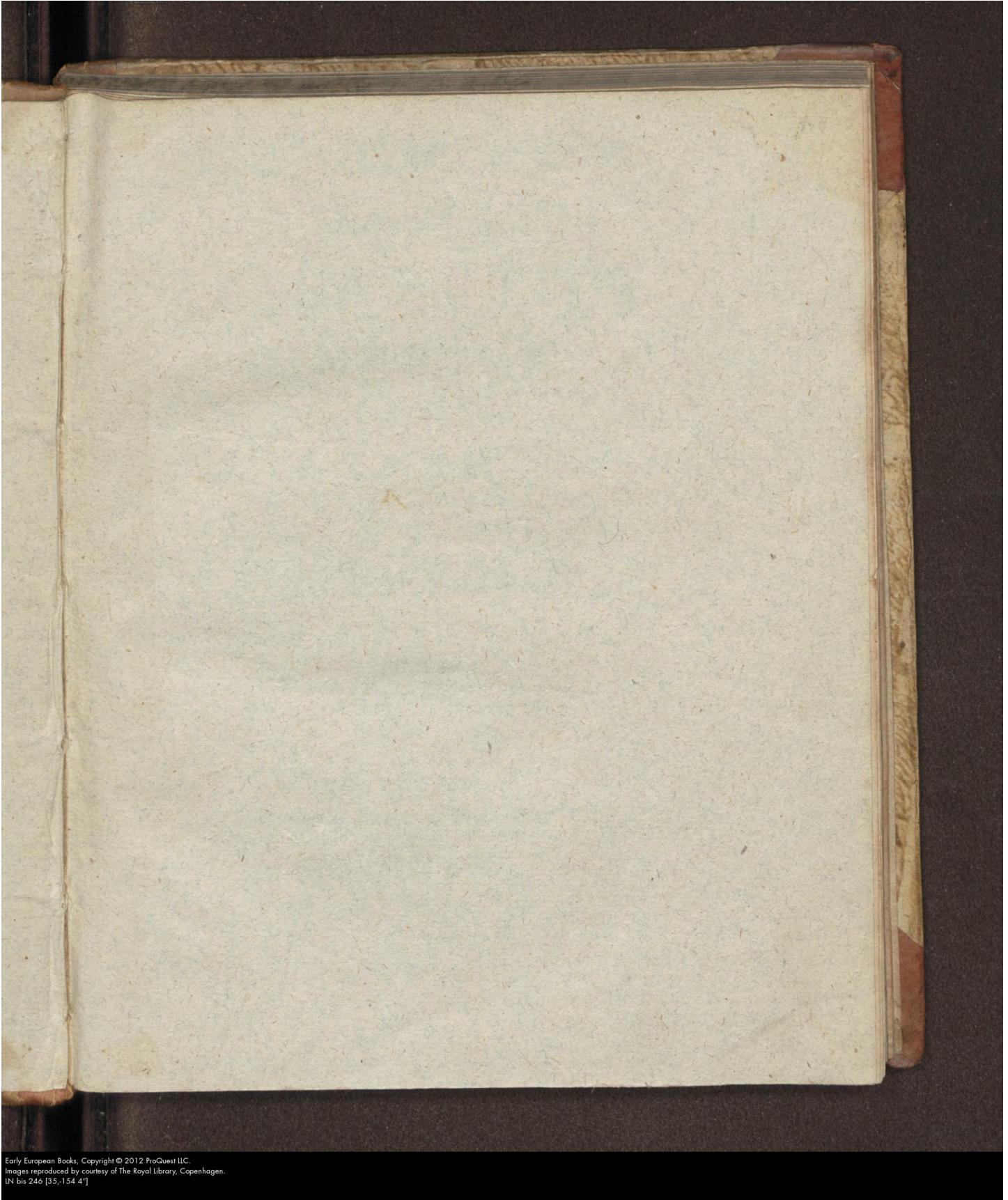

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
UN bis 246 [35,-154 4"]

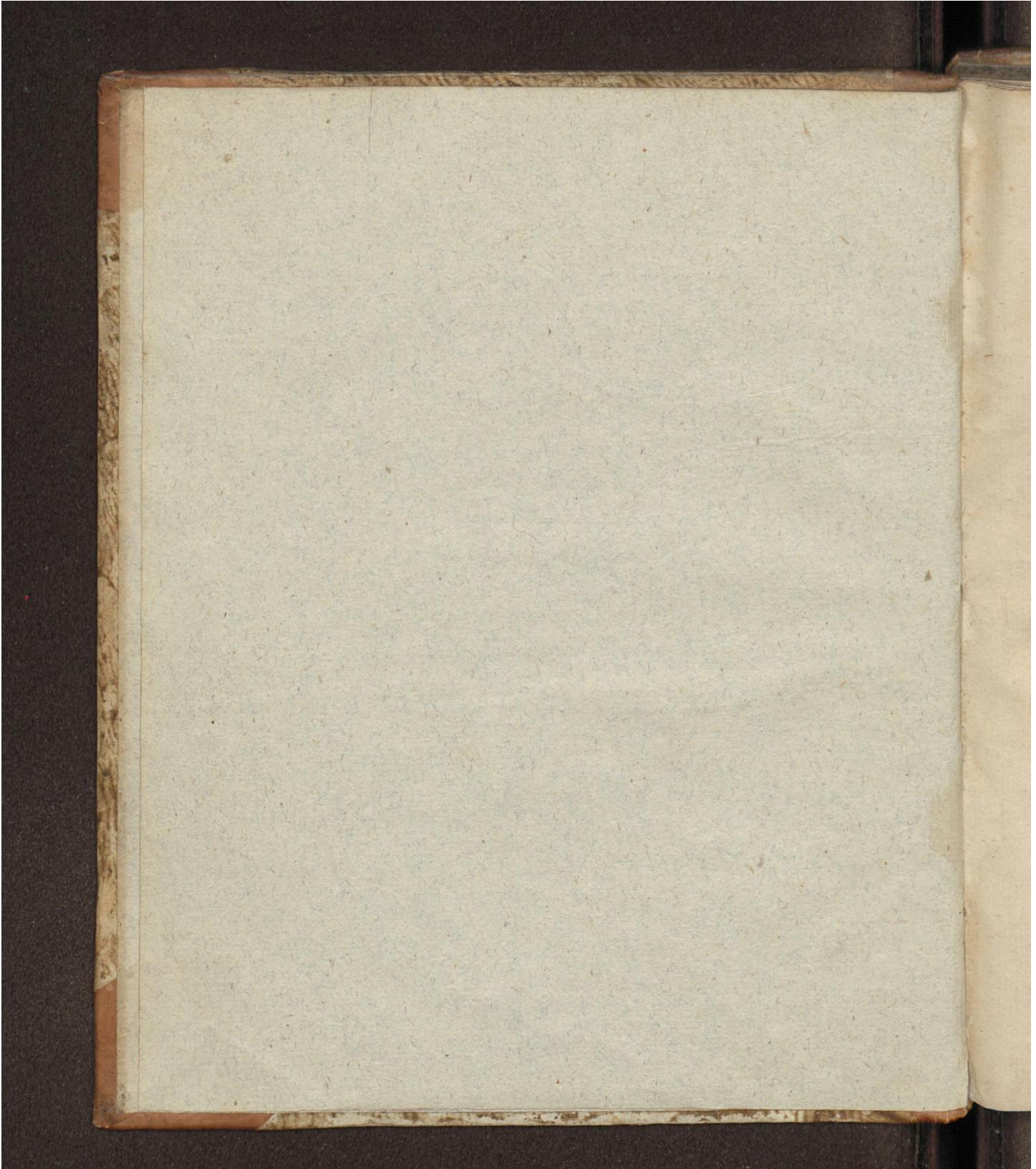
35,-154-40
(LN bis 246)

Bx

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
DN bis 246 [35,-154 4"]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
DN bis 246 [35,-154 4"]

De laudibus
ELISABETHÆ
CIMBRICÆ

L I B E R

JOANNIS CASELI.

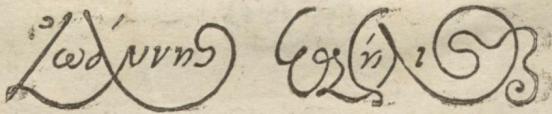

ROSTOCHII
Excudebat Stephanus Myliander.
ANNO
I V C X C I C I O

De Iungippe

Tis ἀνθράπεια ταῦτα εἴπε καὶ λόγον,
η τούδε καῖνον μέτ' εἶναι Βελτίω;
καὶ τὸ καλοστὸν ἡλίου τὸν ὃν κύπεω,
τοῦτοι αὐτὸς ἐπειχαράξειν πάλαι.
τοῦτο εὖν αὐτὸς νῦν καίνι δεῖξαί μίαν.
δελτῷ δὲ μικρῷ, καλίγη μία σελίς
πεῖ τον παπιήν καλίμη πᾶν μακρὰς χθοκός,
τοῦτο ἔχειν αὐτὴν, δοῦσσαν καὶ καρμοδοσι φῶς.

ΒΟΥΛΟΓΙΩΝ

Επειχαράξειν πάλαι

ΑΖΩ

CLO. 10. ZYCAI

DE LAUDIBVS
ELISABETHÆ
CIMBRICÆ
LIBER
IOANNIS CASELII.

VI prestantium virorum, & cum primis regum regina-
rumq; laudes publicè prædi-
cant, rem meo iudicio periculi
plenam aggrediuntur. Multiplices enim
hominum censuras eos subire necesse est.
Quod si forte eueniat, ut placeant, non solum
hoc officio egregie functos fuisse, sed etiam fe-
lices existimari. Quotus enim quisq; ita
rectè facit omnia, aut dicit, quin in plurimum
reprehensionem incurrat? Alij namq; in
hoc genere nimij esse videantur, dum lau-
dandi modum non faciunt, alij admodum ie-

A 2 iuni,

iuni, dum factis aquare verba nequeunt: quorum illud vel vanitatis sit vel assentationis, hoc stultitia & imperitia dicendi. Parum enim profecto ille sapiat, qui qua in re parum versatus sit, & non mulum valeat, eam rem confidenter in se suscipiat. Nec vero graui viro dignum est, aut ea dicere, que nulla sint, aut res minutas oratione extollere, ut gratiam inreas, vel commodum aucepis. Nec eos audio, qui in funere laudare prolixius licere semper existimatū dicant, quod tum inuidia vel penitus sublata, vel quasi aliquamdiu sopita, casibus humanis, licet ante duri & iniqui, homines facile afficiantur. Largiemur hanc licentiam aliis: quod tamen, nisi fallor, addictis studio sapientiae, cuius dux est non solum in sententia, sed etiam in dictis factis q̄, veritas, haud quaq̄ licere iudicio. Quin si qui aliter sentiant, quod non existimet; mihi hoc licere numq̄ volui, neq; posthac velim. Itaq; paucos ipse laudaui, neq; quemquam nisi de iudicio meo. Aliquando, fateor, officij ratio hoc postu-

postulauit, ut benè de hominum genere meriti, hoc gratia vel meo vel publico nomine re-penderem, ut nunc quoq; eadem postulat: neq; tamen tunc ab ij à iudicio meo: quin hoc idem hic quoq; non minus sequor. Neq; enim à voluntate discedit, qui officij rationem ha-bet, & sententiam amicorum, recta monen-tuum, sequitur, cum faciat, quod velle debeat, velutq; maximè. Placuit enim etiam amicis, quorum auctoritatem libenter sequor, viro-rum dignitate, sapientia & doctrina præ-stantium, vt illustrissimæ fœminæ, ELI-SABETHÆ, principis Megapolitanæ laudes conscriberem. Earum enim com-memorationem non solum propinquis gra-tam esse futuram, sed vim etiam aliquam consolandi habituram in hoc recenti luctu, tum alij aiebant, tum ipse quoq; suspicabar. Bonis igitur auctoribus morem gerens, non minus facio, quod & partium mearum esse intelligebam, et ultro eram facturus. Nam siue ex hac nostra oratione, siue ex aliorum monumentis, (certum enim quidem, qualia

A 3.

alatem.

atatem ferant, incertum tamen, quorum
vinaciora futura sint) & ipsa princeps
optima premium sua virtutis nanciscetur
ad longinquas gentes & omnem posterita-
tem, et habebunt regum & ducum filia exem-
plar, quod intueantur cum admiratione,
ac semper ad viuum moribus vitaq; repre-
sentent, ut & ipsa bene beateq; vitam a-
gant, & similiter gloriam sempiternam con-
sequantur. Insistam autem vestigijs di-
sertorum etiam hominum, qui huius generis
laudationes condiderunt, nec obruam si-
lentio ullum è ceteris bonis, qua per se me-
liores non faciunt. Neutrū enim me-
fugit, & hac, qua propria nostra sunt, ani-
mīq; bona appellantur, vera argumenta no-
bis ad laudandum suppeditare; & altera
tum corporis tum externa, cum sape in hac
vitraq; habeat imperium fortuna & sua
leuitate & impetus conturbet & euertat,
sola solida commendationis nemini quic-
quam adferre apud intelligentes. Ad vul-
gus enim non respicimus, quod meliorum mi-
nime

nimè intelligens, sensibus obuersantia, maxime solaq; admiratur. Verum hec tamen ipsa, quæ sunt interdum, quasi instrumenta improbitatis, flagitiosis & nefariis; in bonos verosq; usus, (in bonos enim natura destinata existimari debent) si quis vertat accurate, laudes suas ille non parum illustrauerit. Non ille iam nobilis audiet à vulgo, non robustus, non pulcher, non opulentus, non potens, sed à bonis, nobili, robusto, pulchro, opulento, potenti, præstantior prædicabitur. Reuera enim præstantia virtutis in eo est, qui imaginibus maiorum, qui viribus, qui specie, qui diuitijs, qui potentia rectè utitur. In his namque omnibus etiam virtus vim suam exercet quotidie, & admirabiliter exerit. Genus autem occurrit in primis. Quid dicam igitur de huīus heroina maioribus? Genus summum est, nisi quid altius regio existimetur. Nec attinet tamen illos recensere omnes ordine, & singulorum res gestas explicare. Alienum enim hoc foret à proposito,

¶ his.

Et historia potius, quam instituta laudationis. Accedit, quod in his regnis prouinciisq; vicinioribus nemo est, quin hac ipsa memoriter teneat: tamen ne quid in nobis desideret curiosior, Et hac cognoscat etiam si quis forte legat longè gentium, nominatum recensabo huius maiorumq; atatis agnatos proximos, cum pleriq; sint priscis illis heroibus pares, quibus fortasse plus opinio-
nis vetustas addidit. De quibus autem qua nunc dicam, sunt in memoria hominum, Et pleraq; testimonio superstitem confirmantur, ut ego ipsa non tam noua docere adolescentiores videar, quam nota adultioribus ostendere: nec velim ab illis mihi fidem haberri, quam hi non fulciant sua approbatio-
ne. CHRISTIANVS primus, ELI-
SABETHÆ Cimbrica avus est. Rex ille erat Danorum potentiissimus: cui cum plurimum debeant bona litteræ, nominari primus etiam Et celebrari cum primis hic à me debuit. Quod si negligam, iratas ego mihi grauiter Musas habeam, iratum etiam
Apoll.

Apollinem. Sinistre enim de me docti viri,
nec iniuria sentiant, qui quid initio conueni-
at, ignorem, aut, si forte hoc me non fu-
giat, ingratè præteream. Hac est enim ve-
ra propriaqz huius optimi principis laus,
qua omnes omnibus ante ipsum sacerulis reges
Dania non abundarunt: quod eis eorum
quidam fauerunt bonis litteris, (neqz enim
aliter existimandum est, quod & probari
facile potest) hic tamen primus Hafnia,
quod amplissimum & nobilissimum ultra
mare hoc nostrum, sive quis Balisticum sive
orientale nominet, emporium est, scholam
regiam sapienter & munificè condidit, qua
esset ad ultimum boream sapientia, virtutis
& pietatis officina: doctores omnium parti-
um bona doctrina inuestigatos ex alijs etiam
gentibus iuuentuti præfecit: mercedes ijsdem
liberaliter constituit: discentibus spem pra-
miorum certam fecit: deniqz nihil prætermi-
su, qua à tam sacra rei fundatore illa etate,
qua aurora doctrina ex multisorum sacerdo-
rum interuallo, quibus illa occiderat, se pri-

B   mūm

mum orbi terrarum ostendere coperat, exspectari poterat. Hoc autem è ceteris illius regis factis prorsus regium, vel ex omnibus regijs singulare prorsusq; diuinum, mihi solum referre libuit, quod, ut dixi, sine scelere me praterire non posse arbitrabar. Forte quis existimat, ipsum non leviter in hoc consilio fuisse confirmatum, cum proiecta etiam etate, & omnem Germaniam, Itiam quoq; perlustrarit, & Romanam etiam viserit. Qui enim vel bonis litteris exculti, vel usurrum erudit, remotissimas à patria terras adeunt; et nouis consilijs salutaribus animum instruunt, & in veteribus mirifice confirmant. Ceterum hic rex potentissimus & optimus duos filios suscepit è DOROTHEA IOANNIS septemuiri Brandenburgensis filia, quam in matrimonio habuerat CHRISTOPHORVS Palatinus, qui & ipse rex Dania fuerat, IOANNEM & FRIDERICVM. Sed iam hanc veniam peto, ut nonnihil à proposuo mihi dredi liceat. Sic enim paulò post commodius pro-

us proximè coherentia superioribus anne-
ctemus. Successit in regnis patri, ut erat
consentaneum, natu maior IOANNES,
anno ab hinc quarto & centesimo. Hic,
ut multa in pauca conferam, cum Suecis bel-
lum gesit, cumq; regnasset in Dania annos
quindecim, Sueciam sibi subiecisse, aut certè
Suecorum vires minuisse visus fuit: aduer-
sus civitatem Lubecensem, quòd commer-
cia cum Suecis non intermitterent, multa i-
nitio hostiliter egit, tamen se illis Cardinale
RAIMUNDO, fratre FRIDERICO,
& MAGno duce Megapolitano aucto-
ribus, placari passus fuit certis conditioni-
bus, quamq; hac pacificatio vix firmi quidq;
habuit. Cum imperasset annos triginta du-
os, regna filio reliquit, multo asperiori do-
mino. Is erat quidem optimi nominis se-
cundus, sed animo non item bono, factis mi-
nimè regijs. Ut enim taceam alias iniurias,
nihil minus erat dignum principe, quam
quod Holmia designauit. Ibi enim cum dia-
dem a regiū accepit, conuiuas regisico appara-

tu acceptos crudeliter obturcauit. Quid ergo
gitur mirum, si successus habuit minimè se-
cundos? Se enim, coniugem, & liberos in ex-
tremas calamitates precipites dedit. Quid
autem in ipsum grauius statui potuit, quam
quod ipse statuit? Suos ipse primum fugere,
se suis regnis exuere, & veluti ex fuga re-
tractum vltro in perpetuum carcerem com-
pingere. Nimirum, qui hoc agat se ipsum
fugiat, si possit, quem tamen fugere non pos-
sit. Nam ubique quis sit non solum se in
vinculis, sed etiam si longe gentium velut li-
ber absq[ue] metu, improbus aut nefarius; sua i-
psorum conscientia constricti tenentur, qui
testimonium in eos dicit locuples, & grauis-
simè eos accusat. Id huic euenit, qui multo-
rum annorum exilio, plurium carcere, omni-
um culpa perijt. Sed iam tempus est, ut
ad huius patruum reuertamur. FRIDE-
RICVS autem neq[ue] initio sperabat imperi-
um, neq[ue] deinceps affectabat, certis contentus
Holsatiae provincijs, suaq[ue] parte satis bea-
tus ipse sibi visus. Boni enim principes in-
iuria:

iuria sibi regnum non emint: sed cum in
omnibus aliis, tum in hoc maximè pietatem
colant: contra, quām tyranni solent, qui hoc
nomine iniuriam facere, leue existimant, si in
aliis pietatem colant: quasi pietas, cum hac
omnium gravissima iniuria coniuncta, aut
ulla sit, aut cogitari posset. Cum ab huic
criminis suspicione longissimè abesset FRI-
DERICVS, rebus Danicis fluctuantibus,
et supra modum perturbatis, ab hoc ipso sa-
lutem exspectabant et flagitabant Dano-
rum proceres, et omnis pene Dania. Nam
regnorum partem minimam tenebat exul, si
hoc tenere est, vi occupare, cum nullius ciui-
um, aut vix cuiusquam benevolentia. Vi-
debant enim in FRIDERICO optatam
probitatem, industriam rei militaris, et con-
silio copiam, quibus tali tempestate maximè
opus esset: neq; quidquam agebant, quod non
optimo iure agerent. Prater enim quām
quod à ceruicibus exitium depellere, omnium
gentium perpetua conspiratione iustum esse
indicatur, neq; secus aliquis sentiat, nisi qui

B3

omnem.

omnem humanitatem ita exueris, ut non so-
lum in aliorum, sed in suam quoq; perniciem
iurasse videatur; hac insuper ratio est à me-
moria hominum regni florentissimi, ut qua
iure rex ab optimatibus creatur (sunt enim hi
regni veluti anima, & ipsius veluti sui vita
regis) de quo optima spes sit, ita si spem ille et
datam fidem refellerit, eodem iure ab iisdem
legitimè deponatur, ut qui talis sit, sibi iniuri-
am fuisse factam, ne queri quidem possit, nec
qui ei succedat, de facta alteri iniuria in suffi-
citionem veniat, neque apud ipsos, neque apud
exterros. Regnum enim sua vi, immo suo in-
re excutit eum, qui rex esse desierit, & alte-
rum recipit, qui rex esse possit, semperq; fu-
turus esse speretur. Quod cum de FR Iderico
sibi, neq; falso sane (id res ipsa deinceps docuit)
pollicerentur; in regnum, ab altero iam quoq;
violatum, atq; etiam metu desertum; eum ex
Holsatia ad imperium accersunt: aduenien-
ti omnes statim cedunt, ferentiq; iustitiam et
pacem, omnes se subiiciunt, ut liberi. Itaq;
reliquijs belli sine tumulis deletis & ipse
quoq;

quoq; regni insignia solenni inauguratione
accipit. Dicam uno verbo: regnum istud
FRIDERICUS è tempestate maxima tuto in
porum collocavit: atq; rex verè habitus fuit
ab omnibus, et visus omnibus, id est omnium
pater, quo superuixit decennio. Suscepit libe-
ros ex ANNIS, IO Annis septemuiri Bran-
deburgensis filia, CHRISTIANUM et DORO-
theam: quorum hac nuptia fuit ALBERTO duci
Borussorum. Nam de CHRISTIANO, eiusq;
posterioris post iterum dicemus, re ipsa explica-
tionem eam postulante. Sed idem rex optimus
et alteram coniugem duxit, SOPHIAM ma-
gni BOGISLAI filiam. Fuit enim ille BOGISLA-
US decimus, dux Pomerania, multis equi-
dem nominibus magnus: non, quod is status
personæ fuit, ut memoratur, aut quod amplis
populis imperavit, aut quod etatem imperi-
um in patria solus gesit: quem tamen in con-
temptis rebus nemo habet: sed quod bellum
gesit aduersus insuauem vicinum, AL-
BERTUM Marchionem, principem poten-
tissimum, quem ob res bellicas Achillem

Ger-

Germanicnm nominarunt, tantiq; hostis im-
petum sustinuit, suosq; felicitter conseruanit:
quod latrocinia, belli infastam sobolem, de-
inde suslulit: quod intestinos motus compe-
scuit: quod ius suis aquum dixit, & perpetu-
um iudicium constituit, quasi iustitia adem
dedicaret: quod in Palæstinam iter suscepit,
vbi et Turcis terrori fuit: quod Academiam
suam doctissimis viris ex Italia vsq; accitis,
auxit: quod saluti fuit vniuersæ Pomerania
ipso annos quinquaginta: quod florentes li-
beros reliquit: qua omnia quis non cupiat co-
gnoscere? quatamen hic perstringere vix li-
cuit, quod nihilominus nobis sumpsimus.
Huius tanti principis filia, tres filios, toti-
demq; filias, regi FRIDericō peperit: in filia-
bus primam ELISAbetham, ad cuius lau-
des hac omnis dirigitur oratio. Erant ELI-
sabetha germani fratres IOAnnes, ADOL-
phus, & FRIDERICUS: germana HAGne
& DOROthea. His omnibus superstes fu-
it ELISAbetha, et si omnibus superstitem ra-
ta fratrem, ADOLphum. Fuit hic A-
DOL-

DOLphus belli studiis et pacis aquè deditus,
et utriusq; cum primis Germania ducibus
clarus: IOANNES Sotij amans, et rei
familiaris ita studiosus, ut et bonus prin-
ceps et bonus simul paterfamilias ha-
beretur, vixit cœlebs, tum quia conquire-
bat omnia, quibus quietem optatam aleret,
tum ut consuleret familia dignitati: quam
paucis annis, multis autem principibus cer-
neret. Incredibile semper fuit apud Germa-
nos hoc studium conseruande dignitatis in il-
lustribus familijs: quamobrem etiam plures
sacerdotia adepti ad fastigium ciuilis vita
non aspirarunt. Exemplo est et minimus
natu horum fratrum, FRidericus. Hic e-
nim pontificatum Hildesensem, paucos an-
nos tamen, gesit, adolescens vita functus an-
no abhinc vigesimo. Sororum alteri lucis v-
sura non diu fuit: DOROthea apud ELI-
sabetham vixit, (germane enim se sorores a-
mabant) donec nupsit duci CHRISTOPHORO,
ducis nostri Vlrici, optimi principis, fratri:
sed paucis admodum annis superstes fuit:

C   eiusq;

eiusq; exuria anno abhinc octauo Gustro-
uij, in suo monumento condidit. Quam
enim unice amasset, ad eius latus, vita hac
functa cubare voluit: cuius rei sensus, et si
tum ad neutram pertineret, tamen ad po-
steritatem indicio esset, quam sincero in-
ter se amore fuissent complexe. Lau-
davit eam in funere David Chytraus, suisq;
eam laudibus affecit, ut grauem theolo-
gum, & omni doctrina genere, & dicendi
eximia facultate instructum, decebat: ei-
demq; nos etiam elogium scripsimus. Elu-
cebant projecto in ea, modestia in omni vi-
ta, & in deum pietas, virtutum regiarum
matronalium testes atq; principes. Haec enim
tantas sunt, ut in quibus extent, ne de iis vel
minimum sinistre suspicandi, etiam malevolis,
aliquid relinquant loci. Dum autem hac re-
fero, video etiam mihi principem EL Isabe-
tham cumulare non vulgari genere laudum.
Cerum enim est, qui originem traxerit ex
tam præstantibus, cum tam præstantibus con-
iunctissime vixerit, eos carissimos habue-
rit,

rit, quibus carissimus ipse fuerit; in eo nihil, quod ad parem prstantiam, potuisse desiderari. De contrariis ita certe indicamus. Qui enim ortus sit ex vilibus, cum vilibus atatem egerit; in eo nihil fuisse singulare arbitremur. Verum de mediis mihi liceat affirmare. Si quis enim probis, licet humilibus, natus, cum honestioribus fuerit alius, & vixerit, hunc ipsum hominem honestissimum non habere non possumus. Sed hac fortasse a me tenuius dicuntur, qua tamē afficeret inferiorum animos possint: hoc ibam, ut ostenderem, consuetudinem & amicitiam aliorum, cuiusmodi hi sint, tale de nostris quomoribus testimonium dicere, et plurimum ad quemlibet sive laudandum, sive vituperandum facere videri: id quod in vita nosse perutile est, sive nos intueamur, sive de aliis iudicium faciamus. Porro, ne primam ELISABETHÆ educationem prateream, ad eius fratrem ipsis viginti duobus annis maiorem, regem Christianum tertium, Friderici secundi patrem, reuertar. De huius enim

C 2 laudi-

laudibus, qui sacro huic nomini semper re-
spondit, pauca delibanda, ut non solum,
quem quantumq; hunc fratrem, sed etiam
quem alterum parentem, & principem ma-
gistrum animi atq; morum habuerit, intello-
gatur. Rex Dania creatus fuit CHR Istia-
nus tertius ab obitu FR Iderici patris, omni-
bus ordinis equestris suffragiis, neglectus ab
episcopis, quibus etiam ea res exitio fuit: qua
est natura parsium, ut factiosi se inter se
communuant, aut alteri certè pereant, nisi
tam graui intestino malo medicina mature
paretur. Sed hac attingere, non hic persequi
licet. Regnum igitur accepit, nec planè quie-
tum, neq; sine armis, vitis, ubi non sunt pa-
cata omnia. Sed initio iuri potissima, reli-
qua, non multa, armis cessere, spacio annuo.
Ibi tum rex publicè, otium, leges, iudicia, scho-
las, religionem constituit: in primis acade-
miam ornauit, acciis viris doctissimis, quos
& munificè habuit. A regia vero extermini-
nauit luxum, iniuriam, quaq; his comitan-
tur, assentationem & calumniam, ut esset
velut

veluti templum frugalitatis, veritatis, insti-
tia, modestia, & quæ harum dux merito
censetur, sincera in deum pietatis. Vi autem
ipse pius non simulatò fuerit, cum omnibus
vitæ partibus ostendit, tum extremo eius a-
etū, quando inter preces suas & amicorum,
pane id cernente familia, auctori animam
reddidit, quod ut rarum apud reges exem-
plum, diligenter litteris proditum est, et multi
cum admiratione referunt. Hic frater, cu-
ius regia potentia par vita sanctimonia per-
hiberetur, EL Isabétham educavit. Cum
vero simul ex eius ore, puella admodum, re-
fulgeret maiestas cum modestia; omnes sibi
heroinam, cum priscis facile comparandam,
polliceri. Quin erat educatio parui negotij,
quod in eius ingenio, et animo, & specie, nihil
natura neglexerat: siue in quam potius bo-
na & animi & corporis largè admodum i-
psa transfuderat. Quid enim formamen-
tionem non faciam? Non solum enim sapi-
entes de eius occulta vi mira prodiderunt,
sed etiam alij existimant, indicem esse animi

C 3 pulcri-

pulcritudinis: quod vi plurimum esse existi-
matur, si accedit cura educationis aliquid.
Nec id paruum sanè, ad quod omnes oculi
los animumq; adiiciunt, quodq; omnes o-
plant. Hoc quoque signum evidens, quod
qui eius habent minimum, saltem detestan-
tur oris turpitudinem, vel quia deformis a-
nimi nota est, vel quia quamq; rem à con-
cinnitate abeuntem longius, animo auer-
samur, nec oculis adspectamus. Videtur eti-
am non inepto argumento usus Priami, licet
mollis ille filius, cum agre ferens, formam sibi
exprobari, responderet, haud aspernanda de-
ūm munera, neque ea cuilibet contingere,
quamuis optanti. Et quamq; in caducis rebus
ipsa numeratur, et facile morbis, atate, ca-
su humano perit, tamen haud facile nos dese-
rat, si modo diligenter colatur. Diligentiam
vero, potius in eius negligentia pono, et culu-
temperantia. Nam si qua pulcritudinem af-
ficit, vel pharmaco conciliat, breui eiusdem
iacturam faciat: laboriosæ et temperantes, in
plures annos hoc quoq; bonum cum valetudi-
ne, ad

ne, ad vitæ sape finem proferunt. Id hac quoq;
heroina fecit. Namq; in eius vultu his pro-
ximis annis, si non enuit species, qua in
flore prima etatis fuit, certè ea, qua iuuen-
tæ videri potuisset. Sed ab hac quam annis
flaccescere necesse est, transeamus ad alte-
ram, qua etiam si vigorem suum mature ade-
pta fuerit, & omnibus perfecta iam numeris
videatur, tamen cum ipsa vita non conserua-
tur solum eius integritas, sed ad eam accessio-
nit indies. Nec fieri aliter potest. Scitum
enim est, qui non quotidie in virtute profici-
at; hunc quò non oporteat digredi, et de die in
diem se fieri ipso deteriorem. Quæ fue-
rit quamq; granis regia illius gynacei disci-
plina, mihi non perinde facile est scribere,
ut existimare omnibus licet, qui ELIS Abe-
the in vita integratem, in moribus digni-
tatem, in actionibus maiestatem considera-
runt. Nam ut effecta sint, sic etiam prin-
cipia fuisse tum natura tum educationis, du-
bitare non possumus: neq; hanc felicem fu-
turam fuisse absque illa, neq; illam absque
bac

hac perfici potuisse affeueramus. Principio
ingrati non sumus aduersus eum, cuius su-
mus omnes, & à quo sunt omnia, qua pro
nostris habemus, cum non minus largitoris
sint. Deo benignissimo accepta, inquam,
feramus omnia: & simul pradicemus re-
gem sapientissimum, qui sororem omni regia
et muliebris simul virtute imbuit. Qui enim
in puppi sedet peruigil, & clavum magnacu-
ra & artis peritiae regit; omnia in naui ipse
gerit, cetera gerentibus alijs, quibus guberna-
tor ita, ut clavo ipso, pro instrumentis vitetur,
etsi hunc manu dirigit, illis oratione praecepit.
Laudemus & regiam virginem, qua hunc
ducem secuta, nihil admiserit omnium, qua
fugienda intelligeret, nihil omnium neglexe-
rit, qua sequenda. Erat profecto hac ratio-
nino facilior, quam vulgo solet. Namq[ue]
in quo natura est peruersitas, in eo quod po-
nitur, aut studium perit, aut studio vel nihil,
vel tardè admodum proficitur: ubi item
exempla sunt vitiorum, ibi vel hac bonis mo-
ribus aditum atq[ue] animam intercludunt, vel
quasi

io
n-
co
is
2,
e-
ia
m
-
se
z-
it.
ic
ia
e-
o-
g-
o-
l,
m
o-
rel
si

quasi machinis demoluntur, quæ magno etiam negotio sapiens oratio extruxerit. Secus hic erant omnia: animus properans ad virtutem: virtutis exempla, quo te per omnem regiam verteres: quos aspiceres: quas res considerares: neq; in coniunctis, neq; in uestitu luxus, neq; in vultu ferocia, neq; in verbis insolentia, nedum in factis contumelia aut iniuria: alias artes prætereo, minime bonas, quarum vel ante memini, vel recensionem incommodam iudico. Vbi luceret pietas, iustitia imperaret, habitaret modestia, obuersaretur humanitas, frugalitas mensæ & mundo præcesset, beneficentia non quiesceret; ibi pius, iustum, modestum, humanum, frugalem, beneficium fieri, non erat difficillimum. Sunt autem in illis omnia, vel illa secum ducunt alia, in quibus decus inest, & vera laus. Quare sine caufsa quis interroget, quid regiae CHRIſtiani commendatio ad laudes ELISabéithæ faciat. Multum equidem si quid video. Qui enim mihi Chironis disciplinam descripsérit, idem Her-

D culis,

culis, Achillis ceterorumq; heroum Gracie
laudes decantarit. Tales enim hi euasere,
quales illa fuit. Nec ludus nequitia ali-
os, quam homines nequam dederit: nec scho-
la sapientia & virtutis nullos sapientes &
viro bonos. At fuisse optimam illius re-
giae disciplinam, tum senes etiam prædicant,
tum vero mores virginum purissimi, et huius
heroïna in purissimis etiam regij, loqueban-
tur, quibus ipsa regum filias plerosq; vince-
bat, à nulla omnium sevinci patiebatur. De
quo omnis eius vita viuum testimonium di-
xit: atq; ita iudicabant statim, cum ceteri et
inferiorum ordinum viri boni, quos honesti-
tum intelligere nemo negaret, et optimi quiq;
principes, tum is, qui quemadmodum Apelles
de eximia pictura indicaret, quod pictor ipse
effet eximus, recte iudicare de virtute pote-
rat, quod ipse et omni virtute regia, et sapien-
tia supra regiam praestaret. MAGnum di-
co, reuera magnum principem, HENRici
ducis Megapolitani, illius, quem hostes
auctorem otij calumniabantur, boni eodem
nomi-

nomine in cælum laudibus efferebant, filium.

Hic MAGnus, quem principum nemo sibi
sum non vellet generum, ita erat omnibus
de fama ingenij, virtutis & eloquentia no-
sus & gratus, censor utriusque pulcritudi-
nis incorruptissimus, cum sibi vita sociam
quereret, hanc potissimum delegit, cuius ani-
mi pulcritudinem figura oris respondere a-
nimaduerteret, suo ingenio suisq; conueni-
entem moribus. Oderat ipse fastum, ode-
rat luxum, oderat omnem profusionem, qua
mala cum humanitate & beneficentia vige-
re non posse nouerat: neque sine plurium in-
ferioris loci mortalium incommodis, calami-
tate, & querelis: nec ubi illæ pestes sedderent,
locum esse modestia & pietati: enormia illæ
aularum vita, quibus ipsa sibi mirè placent,
ac se præ ceteris mortalibus beatas indicant,
cum ijs ipsis sint ceteris graues & invisa, in
suorum nemine ferebat, in alijs maximè de-
testabatur. Nec erat ille princeps, quem a-
liquid dices intelligere, cuiusque impe-
rium ferri posse crederetur, sed qui omnia

D 2   vide.

videret ad vitam benè beatęq; degendam in
ciuitate necessaria: cumq; ijs omnes cu-
mulare cuperet, eius erat omnibus optabile
imperium, in quo praciendi non nisi vesti-
gium aliquod cerneret, de pluribus merendi
perpetuum studium appareret. Ita ille sapien-
tiam cum potentia coniunxerat, quarum so-
cietatem solum saluti esse posse rebus publicis
et regnis censuit princeps sapientia. Nec
minus valere potest MAGni iudicium de
ELisabetha, quam omnibus reginis antetu-
lit, ac poete, qui pra omnibus heroibus Pelei
filium ornauit. De Homeri autem iudicio,
Achillem præstisse omnibus aequalibus omnes
indicant: nec ab horum, qui unius, sed illi-
us peritissimi, sententia standum sibi censue-
runt, iudicio quisq; hactenus abiit. Non a-
manuit ELisabetham MAGnus, ut deligeret,
sed delegit, quam amaret, et quicunq; omne
vita tempus consumeret. CHristianus igitur
rex optimam sororem optimo principi, non
repugnantem cupienti nuptum dedit: nuptijs
viriq; nihil fuit optatus. Namq; et sponsa
intel-

intelligebat, quanto qualiqs principi nuberet.
Optabant boni, quod sperabant fore, ut con-
iugium esset iucundum, fœcundum, diutin-
num. Respondebat euentus in ijs, qua in u-
triusqs potestate erant: fatum aduersabatur
ceteris. Nam consuetudo inter eos ita fuit
suavis, ut suauior cogitari non posset. Cum e-
nim amici virtute præstantes, inter se vitam
agant; quanto iucundiores esse coniugum
credibile est, item virtute præstantium? in
quorum præsertim animis et moribus quam
maxima esset similitudo, perpetua coniunctio
voluntatum, non in ijs solum, quæ sunt obse-
quij in quotidiana consuetudine, sed etiam
in rebus maximis, ad omnes partes vita &
domestica disciplina rei qs familiaris consti-
tutionem spectantibus. Nam quod ad
hec, ut archetypum rationis circumferebat
MAGnus, sic ELIS Abetha eorundem ex-
emplum in mente secum attulerat, probeqs
meminerat, nec ipsa rationis inops: sed de
hac eius excellenti, aliisqs excellentibus animi
dotibus, iterum pluribus agemus. In reliqua

D 3

autem

autem vita suauitate, quid potuit esse iucundius mutua admiratione inter se virtutum? quam hoc maiorem fuisse oportuit, quo illarum naturam. Et decus ambo magis inteligerent. Iucunda est in quilibet homine virtutis consideratio: agnitus eiusdem in se, cuicunque longè iucundissima: sed multo adhuc iucundior, quam inter se mutuam agnoscant coniuges. Non enim hac una est voluptas, quando et superiorem in se complectitur. Sed quae mihi modo in mentem venit, eam liceat Grecci tragœdi referre sententiam.

Quæsunt, inquit, satis bene constitutæ nuptiæ. Ætas beata: at quæsunt cadunt minus bene, His cuncta sunt calamitosa domi & foris.

Quis in altero tibi non assentitatur, Euripides? Nihil enim profecto illo homine miserius, quoquo se vertat, qui sinistrum de nupiis consilium ceperit: felix vero etiam, qui hac in re fuerit felix, nec prorsus tamen beatus. Accidunt enim multa indies, qua tam felicitatem contaminent: quibus ego recensendis, querendis etiam, supersedebo volens: non exiguatamen infelicitas, ut homines plæ-

nes plarig^z, affecti sumus, si speratos fructus
hac libi consuetudo neget, nec alteram vel re-
pentem videoas, vel vagientem tui imagi-
nem. Incredibile enim huius rei, puto etiam
in sapientibus desiderium licet his, quibus
et alia incommoda et solitudinem leuent, in
promptu multa sint. Non licere item satis,
adeoq^z, iusto tempore frui tam grata felici-
te, eamq^z veluti abrumpi; et ab in perpetuum
abeunte, si ad longiusculum temporis spacium
anelli graue, hoc etiam grauius est, adeoque
grauissimum relicto: quod opinari me, non e-
tiam sensisse mallem. Sed qua penes nos non
sunt, ea boni & quiq^z, facere quemq^z oportet, et
facilius possumus: quod in quibus aliquid cul-
pe contractum euiam, nec solet fieri, nec potest.
Caruerunt lectissimi coniuges sperato fructu,
nec forte caruissent in perpetuum: sed non
fuit plurium annorum hac consuetudo. Am-
misit enim ELISABETHA, quod habuerat
in vita carissimum, suaq^z ipsius vita cariu:
amisu familia ducum Megapolitanorum,
clarissimum sue gentis sidus: amiserunt hi
populi

populi necessario tempore certum sua salutis
vindicem. Nemo hoc negarit, qui qua ex
intervallo secuta fuerint calamitates, siue non
leuia incommoda, apud animum considera-
uerit: quae neq; dum prorsus exhausta sunt:
qua princeps ille sapientissimus, et ad benefa-
ciendū cum natus, tum litteris confirmatus,
nullo negotio initio auertisset: nata, pōst diffi-
cilius erat: corroborata, hodie difficillimum.
Sed MAGNI ducis laudes luculenta oratione
explicauit Arnoldus Burenus, homo idem
doctissimus et grauiissimus; neq; quisq; potuit
aut poterit melius. Ipse met enim MAG-
NI ingenium ijs doctrinis accuratè expoline-
rat, quibus moderatorem ciuitatis futurum
erudiri oporteret. Atq; in hoc regiae pada-
gogiae munere, si quisq; nostra maiorumue
aitate recte se gesbit, fuit profecto hic Buren-
us. Non enim friuola, neq; leuia, aut ad
speciem ostentationemq; parata, nobilissi-
mum istum suum alumnum docuerat, quod
plariq; faciunt. Quotus enim quisq;, cui
tam graues partes credantur, ipse animum,
mores,

mores, vitamq; rectè excoluit? nedum subli-
miores artes cognoverit, quibus regem instru-
ctum esse oporteat, ut ipse beatè viuat, et bea-
ta & vita rationem suis populis, ut pater, paneq;
ut deus, aut certè pro deo, munificè omniq;
cura impertiat. Acceperat enim vir ille ab
optimis auctoribus, qua multi, quibus ita ar-
duum munus stule creditur, ne primoribus
quidem labris attigerunt, & eum usum re-
rum sibi parauerat, ut rectè ad rerum hu-
manarum tractationem & auditores alios
& principum filios, ipse quoq; feliciter præ-
pararet: idemq; primus fuit, qui superiorum
seculorum inscita atq; infantia detecta, &
abstensa caligine, bonas litteras in academia
nostra rectè diserteq; iuuentuti tradiderit: in
quo eisi deinceps plures laboramus, tamen
maiore diligentia & fide hoc ipsum nemo
nostrum praestitit: quod quia ita se habet, di-
co, non ut quemq; reprehendam, sed ut pluri-
um acuam industria, suam benè de nobis
litterisq; merito laudem tribuens. Nos vero
etiam MAGNI laudes delibauimus in elogio,

E   quod

quod eius sorori, domine Ursulae, paucis ante mensibus, quando ei funus fiebat, scripsimus. Exempto igitur rebus humanis MAGNO, quanto in luctu fuerit ELISABETHA, non unius anni ueste lugubri, sed aliquot annorum animi tristitia satis ostendit: regressa quoq; fuit ad fratrem regem, quem pro patre haberet, ut ab illo profilia semper fuisset habita, atq; etiamnū haberetur. A quo enim iam aliquid presidij & consilij exspectaret, aut a quo potius peteret? Rectè in eius respectum rediit, atq; potestatem, in cuius potestate fuisset à pueritia. Quidquid horum fecit, bono consilio fecit mulier prudentissima: neque tamen non eadem directa fuisse dinino consilio, bonoq; ipsius fato accidisse, nemo, opinor, inficiabitur. Nota erat ELISABETHAE virtus longè lateq; per Germaniam, sed nusq; nolior, quam in Megapoli. Quæ ad longinqua regna deferuntur, interdum vel habentur maiora quam sint, vel fidem non inueniunt. Credulum enim vulgus, periti contra. Quæ non audimus tantum, sed oculis etiam i-

p*si vi*

ipſi videmus; ijs et mouemur maximè, et ſine
dubitacione аſſentimur. Megapolitani et vi-
cini populi heroinam nouerant, et in oculis ge-
ſtabant, principes qui maximè aduerterent,
aliquid agerent? In ceteris MAGni patruelis,
ducis ALberti filium, qui cum fratre IOanne
ALberto tum una imperare coperat, princi-
pem VLricum, florentem atate, forte animo,
fortiꝝ dextra, ſtatu & forma corporis pla-
risq; ſui ordinis aequalibus facile ſuperiorem:
(quin & hodie pulcherrimus imperij proce-
rum, regiaꝝ oris maiestate præditus prædica-
tur) et forma ELIsabeta et virtus cepit, ni-
hildum cogitantis de nuptiis: nec tamen re-
pulſam patiis poterat, in quo eſſent omnia,
quibus dux iumentis commendaretur, qui
placeret potentissimo sapientissimoq; regi,
quem ſibi quaſi generum etiam optaret.
Quid multis? nuptium datur VLrico Mega-
politano. Feliciores, vel certè hilariores illo
tempore fuerunt partes eiusdem Burenij, atq;
hodie noſtra ſunt. Mihi hoc luctuoso tempo-
re omnia eò dirigenda eſſe intelligo, ut ſimul

E 2 ale-

aliquid solatij eidem optimo nostro duci adferant, cui ille publico nomine gratulabatur de nuptiis. Est ea oratio in manibus eruditorum, legiturq; non sine admiratione E scrip-
toris E huius heroina. Ille enim ita dicit,
ut non tam diserti oratoris laudem, qua pure
et copiosè dicenti merito tribuitur, quam vi-
ri prudentis E veracis dignitatem apud o-
mnes facile tueatur: hac ijs laudibus affici-
tur, quibus prædicta cum esset, ijsdem princi-
pem inter reginas locum E gloriam adeptam
fuit sempiternam. Felicem igitur semper
illam, quam semper Musa dilexerint, neq;
vlo deinceps seculo neglectura videantur:
contrà quam ditissima mulieri accidit, quam
tali aculeo Sappho vulnerat: Mortua, in-
quit, iacebis: nec vlla memoria tui su-
pererit. Neq; enim rosarum ex Pie-
ria es particeps, eius etiam nomen aeterno
silentio obruens: ne quid contra, quam ca-
neret, vel cum illius infamia, fieri videtur:
quo etiam magis constaret, quanta es-
set opum præ litteris imbecillitas. Famam
nomi-

nominis per rosas Pierias indicat: quia
huic optima principi à principio Musa non
negarunt, neq; deinceps negabunt, qua ipsie-
tiā saluberrimos & suauissimos fructus
munificè tribuerint: quae sunt illæ animi exi-
mia dotes, quibus ipsa pluribus reginis in a-
dolescentia multum præsttit. Quas in quem
illa contulerint, hunc prædicatione suarum
laudum carere non patientur. Superstisti ti-
bi, ac neq; dum medium vitæ viam ingressa,
ELISAbetha princeps, præmia summe vir-
tutis persoluerunt Musa tanti viri: neq; de-
fuerunt alij praecones tuarum laudum, neque
desunt hodie, & exorientur plures, qui à nobis
accepta uberioris et ornatus scribant. Me au-
tem unus ille à scribendo pænè deterruit, quod
optime omnium omnes tuas laudes & intelle-
xit & complexus est, & oratione sua illu-
stravit, ut neq; mea deinceps, neq; aliis ope-
ra desideraretur: quin operam mihi ludere
viderer, si hac conscriberem magis emulandi
studio, quam officij ratione. Hac adductus
idem facio, quod in testimonij dictione faci-

E 3.

mus

mus boni viri, ut in re non discrepemus, etiam si alter altero clarius loquatur, aut purius. Nihil enim equidem habeo diuersum ab ijs, cum princeps Elisabetha numquam à se discesserit, sed prorsus eadem, vel omnia cum ijs consentanea. Mansū enim, sedemq; fixit eadem in ipsius animo pietas, eadem modestia, eadem rei familiaris cura, idem studium bene merendi: Et hac omnia, inquam, ab eo tempore manserunt, et quæ cum ijs coherent omnia, quæ exponere fortasse, non solum erat longum, sed etiam difficile futurum eloquentia præstanti, mihi difficilimum est. Verum numinis cultum anteponebat omnibus rebus humanis, quæ oculos et animos mortalium solent perstringere et dementare, totosq; in amorem sui rapere, et à vero bono auertere. Itaq; videmus alios se voluptatibus mancipare, alios diuitijs, alios honoribus, præsertim eos, quibus nihil aduersi in vita acciderit. Habent enim hoc res secunda, ut non sinant mortales aliis, quam ad presentia, et ad ea, quæ sensibus percipi-

percipiuntur, animos attollere: nisi nati-
na quedam mentis lux, & huius fida co-
mes, bona fidelisq; educatio, cui ad melio-
ra viam monstrauerint. Non est igitur
mirum, si omnium rerum copia cum primis
eos transuersos agat, quibus omnia quoque,
que libeat facere, licere etiam videntur,
ut vel nullam cogitationem de religione
suscipiant, vel se hoc agere simulent poti-
us, quam agant, quo à se suspicionem im-
pietatis, qua omnium animos statim alien-
nat, quibusdam quasi artibus declinent. At
huic optima principi cordi fuit pietas: quod
ambigere nemo potest, qui cursum ipsius
vita, omnesq; actiones, paullo accuratius con-
siderarit. Non enim externi quidam
ritus, neque eleganter facta oratio ani-
mum ostendunt, sed cum his consonans per-
petua vita integritas, & rectè factorum
nullo unquam tempore intermissus tenor. I-
gitur quacunq; deinceps referemus, ad hanc
partem non minus confirmandam faciunt,
quam si hoc nomine ea referremus. Fru-

etus

Et us enim, ut à seruatore accepimus, de arbo-
ris præstantia clarissimè testantur. Accepit
autem ipsa ab infantia, quid de Deo Deiq;
erga nos paterna voluntate statueret: acce-
pit ab ipsa veritate, quantum ad vitam piè
traducendam, & animæ uniuscuiusq; no-
strum salutem, necessarium esse indicatur: le-
git ipsa, et cū consideratione legit sacras litte-
ras, earumq; sobrios interpretes cum atten-
tione audiunt, atq; in scientia cœlestis verita-
tis mirifice profecit, ut hac re ad eos proximè
accederet, qui cœlestia oracula cateris enu-
cleanτ, & hoc unum agunt, ut & eruant ve-
ritatem omnium partium religiosa doctrina,
& vindicent aduersum satores supersticio-
nis & prophanarum opinionum, à vero cul-
tu numinis rudes, neq; dum satis confirma-
tos abducentium & precipitantium in sem-
piternum exitium. Namq; ut mea fert opi-
nio, plenior sacra doctrina eiusq; abstrusioris
intelligentia, nec à muliere quamvis inge-
niosa, nec à viro etiam doctissimo iure postu-
letur, & utriusq; captum longè superet: vi-
detur

detur: nobisq; ignoscendum, si ea nos minus
intelligere non dissimulernus, de quibus ipsis
inter se eruditis, modestis, multumq; exerci-
tatis theologis non satis conuenit: modo in i-
psò fundamento vestigium figamus, & vita
cursum ad precepta cœlestia, quantum fieri
potest, studiosè dirigamus. Quod hoc ma-
gis hodie nobis utraq; manu tenendum exi-
stimo, quo omnia sunt opinionum & conten-
tionum pleniora: quarum qui hasce oderit et
fugiat, illas contemnat & negligat, tutius i-
ter ingredietur, & vitam aget sanctius. Vi-
deo autem etiam, & gaudeo, in hac sententia
sapientes principes esse, qui simul pietati &
publicæ tranquillitati consultum volunt,
quod utrumq; sui muneris esse præclare intel-
ligunt: idem vero etiam quieti, id est veri
theologi sentiunt: quod qui Paulum quam
acerrimum veritatis assertorem non videt
docuisse diuinitus, in manifesta luce nihil ille
videt. Porro quemadmodum in civili vi-
ta, qui acris studio virtutem colunt, quamuis
humanissimi viri, & hominum usibus de-

F uoti,

uoti, pestibus certis hominum graniter suc-
cendent, qui motus animi laudatissimus, ne-
mesis dicitur: sic in ecclesia, qua ciuitas dei
est, amplior amplissima ciuitate, occupans
omnes orbis plagas, diuturnior quoniam im-
perio, omnium videlicet seculorum, impo-
tentior suis viribus breui vico, impera-
toris sui omni potentia potentior, atque in
eternum invicta, cuius probus, hunc sua
patria amans, fidelis sui regis cultor, eii-
am abhorret blasphemos, et reos maiesta-
tis exsecratur, ac si itidem cœlestiq; affe-
ctu, quem Zelon nominant. Id genus ne-
que ferendum esse norat, neque ipsa sere-
bat, cum quos malitiosè veritati cœlesti con-
tradicere, et conditorem seruatoremq; omni-
um contumelia afficeret intelligeret. Ma-
ius autem non est pietatis argumentum, neq;
certius hoc Zelo, in quo videlicet scientia.
Cetera enim sape fallunt, facileq; simu-
lantur. Videmus enim nefarios, impios,
sacrilegos, frequentius adire fana, ri-
tibus impensius studere, statim tempore con-
ceptis

ceptis verbis magno conatu preces dicere,
dictas seuero vulnu, etiam cum spiritu i-
terare: interea tamen de veritate senten-
tiae, & de sanctimonia vita, parum sollici-
tos. Neque vero negligebat, qua religiose
obseruari debent, tum ut pietatem ex-
erceamus, tum ut alios nostro exemplo eò-
dem inuitemus: & perscrutabatur, ut dixi-
mus, sacras litteras, & faciebat, qua ad sa-
ludem suam pertinere cognouerat, non eam si-
bi ut pararet, quam dono acceperat, (qui
namq; cœlestium bonorum alia accepit, alia
sperat, non caret etiam ijs, qua nondum acce-
pisse à prophanis indicaretur) sed ut testatum
suo loco faceret, se veram & primariam
ciuem esse cœlestis reipublicæ, de qua iam
diximus. Quis enim nescit, cum reginae in
luxu plarq; & deliciis vivant, nec ulli rei
magis quam splendori studeant; ELISA-
beitham nihil quidem eorum, qua ad dignita-
tem suam pertinerent, neglexisse, sed tamen
ipsam delicate vita et luxui ita inimicam fu-
isse, ut eius etiam signa detestaretur, & in

F2

suis

suis & quo animo non toleraret? Ibi erat vi-
dere laborem & frugalitatem: que ubi non
sint, ibi facile exulent modestia & pietas.
Dicenda enim sunt eadem, que & ante di-
ximus. Otium enim sine negotio omni vir-
tuti inimicum habetur. Luxum vitiorum o-
mnium sementem recte dixeris, & quidem
capitalium: nec singulorum in re manifesta
enumerationi immorari attinet. Otium et
luxus cum exitiosa multiplici sobole, totas
gentes, regna, urbes, regias & priuatas do-
mus, sape euerterunt: neq; fere locus vspiam
est, in quo non huius mali exempla aliquot
videas. Quo magis licet existimare, quan-
tum sit in frugalitate boni, cum priuatim,
tum publicè. Detestabilia igitur mala auer-
tit à regia: admirabilia contrà bona in regi-
am introduxit, non solum in gynaceum. Non
deerat virginibus mundus regius: purpu-
ram, aurum, gemmas dico, quaq; ego plura
vidi, quam animaduerti, quaq; aduerti, no-
minibus suis appellare nescio, neq; hoc admic-
dum labore: id docebant dies festi, & sacri
& alij

et alij, ut si quae essent nuptiae, aut illustris
hospes aduenisset: atq; sane in ea aula reges,
electores, duces sape vidimus. Quod si gy-
naconit in introires, pura ibi et elegantia o-
mnia, ut apud reginam: nec minus tamen
laboris eadem plena et operarum. Virgi-
nes ornatae, non alia, quam sua pulcritudine.
Si plebeius aliquis et imperitus, vel etiam
ex alijs, luxu perditus, videret: ancillas di-
ceret, haud nobili loco natas. Insedit namq;
multorum animis prava et merito ex ani-
morum fibris euellenda opinio: nobiles mu-
lieres et fortunatas debere, quicquid est labo-
rum, inferioris conditionis, tamquam ad hoc
factis, imponere: ipsas autem comptas in
perpetuis deliciis vitam agere. Turpe est
dicere, sed frequentari hoc videmus in fa-
mulis etiam tenuium. Miratus aliquando
fui, ita sensisse multos ibi etiam, ubi praecate-
ris sapere homines visi fuerunt. Non eru-
buit hunc non sane leuem errorem in vita,
Aristarchus, cuius Atticus, fateri, ipsi etiam
vita rectioris magistro Socratis: sed hic ci-

F 3

uera

uem suum docuit: nihil pigritia & incuria
esse detestabilis: nihil aquæ ex usu, atque
opus facere, & res suas procurare omni di-
ligenzia. Hanc sapientissimi viri disciplinam
non ignorabat princeps sapientissima: non i-
psa nihil agens, dum virginum labores rege-
ret, & operas instigaret. Nec falli ipsa poter-
rat, cum quia oculis suis omnia sedulo per-
lustrabat, tum quia ut initio blandè eru-
diebat, ita acriter oburgabat, si qua minus
dicto audiens fuisset, aut negligentius offici-
cium fecisset. Volebat omnino omnia ab il-
lis ad nutum suum ita fieri, ut promptè ac
libenter parere & imperata facere à qui-
uis animaduerteretur. Itaq; puella vi-
plurimum domina nutum anteuertebant.
Nec minus igitur erat schola nobilium vir-
ginum, cui ipsa presideret, quam gynace-
um regium famuliij & dignitatis cauf-
sa comparatum. Non enim magis suis u-
sibus & splendori consulebat, quam ipsis met
puellis & vera dignitati, id est virtuti &
felicitati uniuersæ sua familia. Sape ad-
debat

debat priori beneficio educationis, quod pri-
num est & maximum, etiam alterum, quod
et ipsum haud leue existimatur, ut carissima
alicui virginum iuuenem prstantem qua-
raret, & si opus esset dotem daret, vel libera-
liter augeret. Qui, igitur ex nobilissimis
hoc non agerent, ut in tali regia ipsorum fi-
liae viuerent, ubi omnia ornamenta mul-
tibria facile consequerentur? Ita autem e-
rat studiosa virtutis & veri honoris, ut
pupillas, quasq; alioqui accepisset, suspicar-
eturie, negligi, ad se inuitaret, aut ad edis-
candum pro auctoritate sua imberet acce-
dere. Heroina equidem digna res, vir-
tute imbuere non eas solum, qua vellent,
sed etiam, qua peritura viderentur, à viuis
vindicare, nec pati ullam in ijs labem reside-
re, que paullo post fortissimorum equitum
coniuges, ac deinceps nobilium virorum ma-
tres essent future. Cum autem de hac quoq;
parte satis multa dixerim, eis si non satis me
dixisse intelligam, neq; quod maxime velim,
hunc locū pro dignitate me non posse illustra-
re, dif-

re diffitear; in reliquam primum regiam
producenda est oratio. Recte equidem puta-
bat, hanc etiam curam non minus ad se
quam ad maritum pertinere: immo totius
republica onus mariti humeris incumbere,
ad se hanc curam potissimum pertinere: sic
illum rectius vacaturum negotijs publicis.
Recte aio iudicasse. Sic enim ipsa materfa-
milia in regia, ut aliqua ciuium in priuata
domo. Sed in regia ministri mulci, viri &
iuuenes nobiles, ut de famulante plebecula
non dicam. Vulgus raro bona fide officium
facit: numquam primarij faciant mala.
Tamen, ut in inferioris conditionis homines
aduertere, necessarium est, ita in alteros non
alienum. Nam & probi interdum aluci-
nantur, & ut omnia recte faciant, videre,
quibus quid præmij debeatur, rectum. Sed
ab hominibus abeamus ad res. Rectissimum
nimirum, que sint, que re supersint, ne cor-
rumpantur: ne qua desint, & si qua desint,
uestigio accersantur: sint queq; suo ordine,
& ad usum semper parata, Hoc et ad alia
& ad

E ad alimenta non minus pertinet, quæ si
non prodigè suppeditentur, nihil culpa est.
Non enim cum culpa frugalitas, sed laudi
datur, etiam ijs, quibus omnia suppeditant.
Hoc nomine *E* Pericles celebratur, cum
tamen celebretur idem princeps *E* ciuitatis,
E inter magnificos. Parsimonia tenuibus
pro penu est, fortunatis beneficentia fons,
etiam magnificentia regibus: ne quis vel no-
tam auaritia esse arbitretur. Nec mirum,
argumentis non moueri, qui tantum culina
nidore *E* anthosmia flagrantia suauiter af-
ficiuntur: ut de ijs non dicam, qui nihil nisi
boues assos et vini cados somniant. Neq; ve-
ro etiam vel hi vel illi rationibus refutandi,
sed severitate discipline coercendi sunt, etiam
salutis sua caussa. Grauius autem est, *E*
forte dignum commemoratione, quod qui in-
temperantia neruos incidit, aut cursum inhibet,
idem honestati consulit *E* prudenter eti-
am aliorum, sine qua omnibus in vita tene-
bra sunt. Hoc qui in regiis fecerit, in uni-
uerso regno legem ille saluberrimam sanxe.

G rit.

rit. Sed quod in eo, quod rectissimum est,
sive confirmando sive illustrando pono, id
amittere mihi temporis videor. Prode-
undum enim extra regiam, in hortos me? an
in oppidum? an in loca longius disita? vix
putarem hortos verbo mihi fuisse attingen-
dos, nisi viderem mellitissimum apud Gracos
scriptorem hunc locum minime praterisse,
cum vitam et res gestas optimi Persarum re-
gis describit. Pene enim ante oculos ponit le-
gentibus, Cyrum arbores manu inserentem,
et in quincuncem veluti in aciem colloca-
tem: paneq; paradisos Persicos herbis, flori-
bus, et riuulis pingit. Hic etiam circa ar-
cem ducis, loquuntur elegantiam et labores
regina, si quis herbas consideret omnis gene-
ris, si arbores domesticas, exteras, voluptati
et valetudini, et suis seruientes. Sed ulterius
mihi prodeundum intelligo: quo videlicet illa
ex arce, tamq; è castris, copias beneficentia
educeret: non solum in oppidum, sed etiam
quocunq; iter faceret, aut certe ubi locorum
constitisset: primum tamen in hoc, quoniam
proxi-

proximum, et in oculis. Cum autem se que hominem esse meminisset, et si externis praediis munitam, neque extra fortuna omnem aleam tamen possum; neminem ipsa despexit, sed cum primis miserabilium personarum rationem habendam censuit: nec semper exspectabat, ut vel monereetur vel rogaretur: non solum, si opem suam desiderari audiret, prasto erat, sed etiam quarebat, numquid desideraretur. Hanc sibi curam sumpserat, quam non solum multa opulentia magnifica, sed plareque etiam è media plebe mulieres libenter declinent et fugiant: siue etiam à Deo, uniuersi moderatore sapientissimo, et minimè omnium rerum negligenti, huic se cura prepositam non minus esse, quam regio honore amplissimisq; opibus cumulatam, sentiebat. Huic usui utramq; arcam destinarat, et hanc, in qua numeros et alteram, in qua remedia condidisset: ut nihil de alimentis dicam, qua quotidie, et quidem bene largiter impertiebat egenibus. Prospexerat sane etiam pauperioribus pas-

*G*2   *simper*

sim per prouinciam: neq; prorsus alibi neglexit, que hic primum & maximè præstítit. Sed præterea tenuores argento subleuabat, de quorum probitate certior facta fuerat. Nam misérè egere, qui semper improbos vetat, ad probitatem minus inuitat plebeculam, qua etiam ad officium cogenda sit. Aegrotis licebat è regia pharmacotheça, quibus quotiesq; opus foret, petere: non minus, quam de præterfluentे riuulo aquam haurire, bonorum nemo prohibet. Optabat id fieri cum salute decumbentium, atq; si fieret, potius beneficium se accipere, quam dare arbitrabatur. Neq; inde laudem captabat, aut gratiam exspectabat. Qui enim gratis beneficiunt, quod natura proprium est optime & prorsus magnanima, quam multa in ingratos conferre necesse habent? Sed sciebat gratiam habituros bonos: sperabat exorituros huius perpetua bonitatis, & inaudita beneficentia & præcones. Ut enim qui dimensionum omnes rationes, ipsamq; regulam Polycleti ad unguem teneat, si Herculem arte perfecatum.

etum contempletur, hoc sine acclamacione
non faciat: ita qui magnificentia, qui ma-
gnanimitatis, qui sapientia, qui iustitia vim
et decus intelligat, earum splendore sic obstu-
pescat, ut in omnium praeconia erumpat de-
nig. Qui porro ex illis non affixi lecto ia-
cerent, trepidè adeuntes, imo adire imperio
coactos audiebat interdum, ut miseris meli-
us consuleretur. Ipsa igitur, ut tragædiam
non legerit, tamen ita sensit, non esse turpe
homini, non regi, non regina, animo affici
calamitate, etiam infimi loci, non solum sui
ordinis hominum, et si iuuare possis, manum
illis quoq; admonere. Valeant delicati, qui
etiam oculos auertunt, nedum de ope cogi-
tent, immemores qua conditione nati sint, et
nimium securi futurorum. Omnem vero
reliquam de aliis solitudinem facile una
superabat, de prægnantibus & puerperis:
neq; ijs minus præsto erat consilio et ope, nun-
cians que facerent, & mittens quibus opus
esset, quam obstetrices manu & opera, quibus
hoc unicum & quidem mercede, cura est:

G 3

neq;

neq^s has tulisset, nisi vigiles, nisi officij perpe-
tuo memores, nisi de hoc religiose solicitas, ut
ipsam et erat, nec regia dignitate hoc indignus
sentiebat, qua et ipsa mater esset. Peream, nisi
cum animi voluptate singulari accepi, ipsam,
quod et alias sanctas reginas fecisse memoria
proditum est, neq^s fuisse dedita am humiles
domos ingredi, visum pericitantes puerperas.
Hoc cum laudi detur nobili mulieri, an non
in hac principe, regio prognata sanguine,
mereatur longè maximam? Dignum vero
factum, et hac, et regina qualibet: nec ullia id
ipsum proba regis mater infitas inerit. An-
tiquitas etiam, cum recte indicaret, diui-
num hoc esse beneficium, ortui nostro, tamq^s
obstetricium numen Dianam, sine Iunonem
praesse credidit, atque hanc propterea Luci-
nam nominauit. Ab hac cura gerebat et alte-
ram, eamq^s pene parem de pupillis et viduis.
Vidua si negligenterunt, miserrimas fieri o-
porteret, præsertim cum E^t ipse sint consilij
inopes, E^t omnis improbitas in eas ultro im-
petum faciat: et pupilli non solum ad ultimos
egesta-

egestatis terminos statim redigerentur, sed
etiam primis annis neglecti, prorsus eis sibi
et reipublica perirent: quos seruare et ipsis
et ciuitatis usibus geminum beneficium est.
De aliis ante diximus, qui vel morbis cru-
ciarentur, vel inopia premerentur: reieci in
hunc locum, de quibus initio forte fuisse di-
cendum alius existimari: ego non multum
referre arbitratus sum. Nam ministros
ecclesie, et Iesu seruatoris legatos, non ha-
buerit in pretio, cum reginam se esse paruum
duceret, ecclesia ciuem omnium maximum?
illum veneraretur, Deum videlicet, et salu-
tis omnium auctorem? Colebat vero, eos qui
heri optimi maximi ouilis curam gererent,
oues in campos et ad riuos sana doctrina
ducerent, et pedo scientia in via tenerent,
lupos baculo veritatis auerterent, exem-
pto bono essent aliis, sine superbia, maledi-
centia, luxu, auaritia, ambitione: hos am-
pletebatur toto animo, et egentes stipe lar-
ga subleuabat, ut precibus et meditationi
vacarent, et officio commodius fungeren-
tur.

tur. Quoniam etiam ecclesia, vita ciuili, et
priuatis quoq; hominibus multiplici doctrina
opus esse intelligebat: exemplo mariti du-
cis beneficentissimi, in ludos litterarios confe-
rebat aliquid, & tenuiorum filios, in quibus
indoles, de quibus spei aliquid bona, sape sum-
ptu necessario iuuabat: sed iuuabat ex Me-
gapolitanis præ cateris suos, quorum curam
ad se propius pertinere iudicabat: non quod
cateros in suis non haberet, sed quos à mari-
tis, duce Magno & duce Ulrico, donatos pro-
pter nuptias accepisset; horum oppida et libe-
ros ornauit, omnia faciens, quibus maternam
ipsis curam probaret. Itaq; mater ab ipsis au-
diebat, & ad eius aduentum, ut matriis ac-
currebant. Gryphis-mola geminum erat in-
cendium, alterum flamma, alterum seditionis.
Seditionem funditus delevit, ut auctores
pœna afficeret, imperitoribus ignosceret, in-
nocentes tueretur. Aedes igni absumptas
instaurari iusset, & ciues sollicitè & benigne
ut mater iuvet, & curiam à fundamento ex-
struxit. Ex ipsius alumnis unum mihi libet
pradi-

predicare, Graboë natum, Joachimum Ræ-
marium. Erat enim eximio ingenio prædi-
tus, et doctissimus iuuenis, fueratq; juriscon-
sulti dignitatem adeptus. Is cum se iam to-
turn ad utilitatem publicam retulisset, sume-
sto anno, qui ab hoc fuit vñus et vigesimus,
peste vna cum uxore extictus fuit: Et ta-
men ingenij monumentum aliquod reliquit,
in cuius vestibulo huius inclita domina vir-
tutes, Et p[ro] aliis in bonas artes beneficentii-
am, Et eiusdem in se meritagratè admodum
prædicat. Fauebat ipsa, Et benefaciebat
omne genus bonis litteris, earumq; cultori-
bus, sed ijs ante omnes, qui ad sacras ani-
mum adiecissent, tum quod erat ea pietate,
tum quod videbat fortunatorum filios pla-
rumq; opes Et honores seqni, culiu earum
doctrinarum, è quibus fructus sperantur Et
honores. Et quidem hic locus, non negligenter
à me consideratus, expolitionem mere-
batur singularem, quam consulto in presentia
prætermittimus. Ceterum quod in omni
genere bonarum artium usu venire anim-

H aduer-

aduertimus, ut in qua quis excellat, eius studiū ita persequatur, ut magis excellere, & se in eo ipso superare, indies laborebat; idem fieri in virtutis studio, atque eo magis, quod idem nobilis, existimandum est. Non solum pictor tabulas suas meliores velit facere, nisi quis operarius sit, & lucri quam ariis studiosior, sed multo magis imperator, uno alteriore successu, siue ex insidiis hostem adortus fuerit, siue etiam aperio Marte, minime contentus suū, nisi solida victoria posseatur. Haud aliter, qui semel de aliis benereri caperit; in eo in qua praestat genere, siue consilio, siue opera, siue sumptu finem beāne de pluribus merendi, neq; possit facere, (mas se confirmavit) neq; velut quod ab hoc spacio discedere, aut in eo consistere, turpe esse intelligat. Hic igitur etiam animus erat laudissima principie. Neq; enim locum reliquit in provincia Megapolitana, in quo non aliquid bonitatis & beneficentia sua vestigium impresserit. Inuit ipsa primum alias consilio, que sapientia etiam sapientissi-

mas rc.

mas reginas, de quibus aliquid memoria pro-
diuum accepimus, facile aquaret: alijs
presidium apud maritum conciliavit, non
quod aliquid sibi in repub. sumeret, sed quod
sola vel prima omnium tempus illud vide-
ret, quo princeps optimus inter occupationes
perpetuas commode moneretur: nec parum
poterat apud maritum: quantum videlicet
coningem posse rectum erat: plus etiam, neq;
volebat ipsa. Pecuniam pa& sim in miseros et
tenues, quorum vita abessest à flagitiis, libera-
liter coniulisse, ante diximus. Quia sedula ma-
tris familiis essent, omnia singulari curage-
rebat: si qua bene constituta essent, beneq; fie-
rent, approbabat et collaudabat: si qua minus
bene constituta, emendabat, vel mutando vel
adiscienda: si qua prorsus desiderarentur,
de integro constituebat, honestati in omnibus
consulens & utilitati populi: ut qui honeste
viverent, neq; vita necessariis commodis e-
gerent: deniq; quos e misera plebecula vel
laboribus confectos vidi, vel morbis, vel
senectas his sedulo, domos, uestes, ali-

H 2

menta

menta vidit. Hoc & omnes hodie predi-
cant, & inscriptiones pa&sim plurimum domo-
num ad posteros testantur: quas vel instau-
ravit, vel condidit, quibus etiam redditus do-
nauit vel auxit. In quibus cum adhibauerit
summam, nemo etiam alieram diligentiam
reprehenderit, qua prouidit, ut ne familia
quid deesset, & quod superesset, ne periret.
sed abude esset, unde miserioribus bene fieret.
Quemadmodum enim in ipsa regia, vi dixi-
mus, maxima, minima, sibi cura habebat-
ta et in praediis ducalibus, quas liceat dioceses
nominare. Non potest unicam villam dili-
gentius administrare pater familias, ipse eti-
am praesens, quam EL Isabella dioceses, ea-
rumq; villas per Megapolim administraret,
tamquam omnibus locis adesse. Erant
quoq; loco prefecti, villici, villice, reliqua fa-
milia. Paucis recte omnia credi quis negat?
plerisq; nihil credendum omnes autumant:
fides in paucissimis, & hanc explorare longi
temporis, & magni pœne negotij: quod quos
explorasse tibi videaris, sape in maximis eti-
am fab.

lant. Huic malo medentur rationes, & animaduersiones, sed multo magis præsentia domini, dictis plurimum acutis nobilitata. Neq; alia negligebat, & ipsa presto erat: quin si longissime abesset, omni momento ab illis exspectabatur, ut presto magis esse, quam abesse putaretur, aut certè non diu abfutura. Sape enim, nec opinato, in villam venerat, non sciscitans de singulis, sed singula perlustrans, ante quoq; interdum, quam villicus villicave persentisceret. Probi hoc gaudabant, quod sibi minimè frandi futurum, rectè crederent. Deteriores deterrebat à negligentia metus, qui non satis firmus, tamen qualiscunq; officij custos est, & quamq; suos non facit meliores, tamen non finit esse nequiores, efficit q; ut minus heris incommodeat, & ab ipsis inuitis pœnas etiam sae graines auerit. Itaq; opinor, & multi mea opinioni subscribunt, huius etatis reginarum neminem extitisse meliorem matrem familiæ EL Isabella principe: parem vix reperiri posse existimarim. Exemplo vero hoc suo

H 3 nobis.

nobiles fœminas Megapolitanas sive exi-
tauit ad sedulam procurationem rei familia-
ris, sive in hoc nobili matronali officio confir-
mavit. Ipsæ enim optimè filias educant,
familiam bona disciplina gubernant, qua ad
villicas pactiones pertinent, regunt, rem pe-
cuariam non negligunt, qua ex agris conue-
cta fuerint, in horreis custodiunt. Ita sit, ut
quibus etiam non suæ villarum copia, domita-
men neq; rerum ad vitam necessiarum sit
inopia. Ad principem nostram redeo, si quis
fortè me ab instituto declinasse arburecer.
Hac igitur etiam videbat, ut quemadmodū
prefecti mandarent agricolis et cetera fami-
lia, quid faceret, ita ijsdem non licet, graui-
ris aliquid oneris cuiq; imponere, quo necessa-
ria opera impedirentur, aut sub quo, velsuti
clitellarum pondere, conciderent. Excogitabat
non tantum ad sui nominis memoriam, ad se-
ram posteritatem, sed etiam, qua polissimum
ad prouincia utilitatem facerent. In his &
hoc est, quo nihil per hanc regionem iter faci-
entibus commodius, quod vias passim muni-
endas

das curauit: que restanti etiam apud priscos
Romanos fuit, ut auctoribus nominis im-
mortaltatem pepererit, quod ab illis no-
minarenur, Appia, Flaminia, Aemilia, a-
lia ab aliis. Sed ne quis tamen suspicetur,
consuetudine et lege publica de viis nihil pro-
eisum. Quod ipsa fecit, ad quam lex non
periret, beneficium est, & singularem lau-
dem meretur, sicut & alterum. Silvas enim
pasim ante annos complures seuit, cum mul-
torum admiratione. Noua enim homines
admirantur, & qua non experti sunt, vix eti-
am probant. Nunc id consilium admirari
simul oportet, & probare. Etenim silvae,
quarum auctorem & annum natalem pas-
sim bermis, ipsisq; inscalpii versus, indicant,
hodie vel ligna focus, vel irabes edibus, vel
malos navibus, vel etiam pecoribus glandes
suppedant. Verum iam e viis & silvis et
agris & villis, ad loca reuertamur, in qui-
bus hominum cœtuſ frequentantur. Cetera
Elisabethæ merita ante recensimus: unum
huc distulimus: quod simul etiam religiosæ
pietas.

pietatis signum est, & prorsus pius factum.
Nam templa reficere & exornare, & redi-
tus annuos designare vel augere, è quibus sa-
cerdotes & aditum honestè alantur, magnum
pietatis opus est, & argumentum. Id mul-
tis in locis fecit: sed cum primis templum
nobile Gaustrouij, quod regia vicinum est, pa-
ne iam desertum, ruinaq; proximum inflau-
ravit, ipsaq; reditus, ut pia ceremonia fre-
quentarentur, reddidit, & ad eiusdem, po-
tissimum eam partem, qua exuñas carissi-
mæ sororis condiderat, et suum etiam corpus,
cum animum cœlo reddidisset, condi volue-
rat, supra modum magnificè ornauit mar-
moreis, magnaq; arte perfectis, monumentis.
Monuerat item, ut templum in Doberano,
quod Rostochio decem millibus passuum di-
stai, in cateris templis unum quoq; elegan-
tissimum, quod qui in remotissimis terris
quamplurima contemplati fuerunt, quibus
ipse quoq; assentior, affirmare non dubitant,
tum sartum tectumq; seruaretur, tum nouis
monumentis ornatus redderetur. Nec aliter
omni-

omnino fieri debuit, quoniam eo loco sunt pla-
raqz prisorum ducum Megapolitanorum
monumenta, tum ipsius prioris mariti, ducis
MAGNI, quem ob virtutes verè regias, &
doctrinam reconditam multiplicem, supra
non tam copiosa & culta, quam vera oratio-
ne laudauimus. Id monumentum hac ipsa
domina, cuius laudes modo decantamus, sum
luctuosissimi sui temporis memoriam reno-
vans, exstruxit: inscriptionem fecit Ioannes
Bocerus, vir doctissimus & poëta præstans,
amicus olim noster, & academia Megapolt-
tanæ ornementum. Porro, quod initio fuit
ostensum, & è domestica disciplina compro-
batum: nihil fuisse antiquius huic longe opti-
mæ dominae, quam nobilium virginum edu-
cationem; huius sua cura exemplum etiam
ad posteritatem illustre admodum reliquit.
Materna erat haccura, quod quæ in Dober-
nino ad Goldbergam, et in Rhune ad Bu^zLoui-
um, ultro adulta aetate Deo se deuouissent,
virgines sape viseret, earum mores censeret,
eas ad sanctimoniam vita cohortaretur, deniqz

I

ijs leges

ij s leges salatares ferret. Hanc tamen curam
longè superat beneficentia, qua aduersum
Rhunenses virgines usus fuit. Neq; enim mi-
nus gratia domine Elisabethæ, quam il-
lius virginum cœnobij conditoris debetur:
quod non sine exemplo assuero. Etenim
Amphipolite olim vindicati ab iniuriis A-
theniensium per Brasidam, qui & victor in
illo prælio occubuit, hunc ipsum Brasidam ser-
uatorem sue ciuitatis pro conditore haben-
dum censuerunt, & diruis Hagnæis, eidem,
ut illud seculum ferebat, diuinos honores &
anniversarias victimas decreuerunt. Ma-
gis autem EL Isabela condidisse, non solum
reparasse Rhunen putanda est. Non solum
enim e ruderibus templum erexit, & virgi-
num monasteria, id est unicuique suam do-
mum commodam & elegantem condidit, sed
etiam tum redditus veteres conseruavit, tum
hos ipsos munificè nouis auxit, ut quæ frugali-
ter viam inserviant, quod maxime decet vir-
gines nobiles, Deo dicatas, nihil rerum nece-
sariarum desiderarent: quod hospitiibus nobis

ipsæ

ipse aliquando, grata erga beneficentissimam
dominā, sibiq; gratulata, predicatorunt. Neq;
hoc tantum præstitit, sed multo etiā maiora,
sine quibus illa commoda leua, meo iudicio,
forent. Itaq; illa quoq; referam. Quidquid
enim superstitionum irrepserat, id omne o-
mni cura abolevit, & ad canonem sacrarum
litterarum instituta Rhuna direxit: atq; cit-
am insuper ipsis potestatem fecit ad pre-
tatem & modestiam educandi & erudi-
endi ad operas muliebres, nobilium & ho-
nestorum hominum filias, que paruo & ali-
menta & rectam educationem haberent, et
ibidem quam diu parentibus videretur, ut-
uerent. Patet igitur latissimè hoc bene-
ficium. Primum enim ad eas pertinet,
qui ibi reliquum vitæ sponte sua transigunt:
deinde ad familias primarias, quaæ educa-
tionis beneficium suis filiabus non inuident,
quas etiam pias et frugales deinceps matres-
familias futuras spes sunt. Ex his igitur,
quaæ dixi, apparet, quam multis virtutibus
regijs princeps ELISABETHA plerasque

reginas superauerit, & quor quantisq; meri-
tis Megapolitanos & priuatim & publicè
affecern. Quod si iam in viriute & me-
ritis vera felicitas inest, ut profecto absq; it-
lis hoc nraq; reperitur genium, sed potius res-
secunda, nuda quibus sunt, in exitium praci-
pitant: omnem illam adepta fuit. Quod si
vero etiam pramia in parte felicitatis ponen-
da quis existimat, quicum & ipse sentio,
neq; hac accessione caruit. Diximus sane de
externis bonis ab initio: que possedit, ut ijs
bene vteretur, & quia bene semper ussa fuit,
magis possedit, & plura acquisuit. In omni-
bus autem illis potest quis maiora et illustrio-
ra nominare, quam su gloria & liberum fe-
licitas. Nemo opinor huic sententie aduer-
sabitur: nec quis eam repudiaturus mihi vi-
deatur. Causa etenim nihil est. Gloriam
ipsa & bonorum prædicationem nacta fuit,
vel ab adolescentia, vel certe à primis nupti-
is, eamq; tum sermones hominum, qui tan-
tam vim habent, ut multa quasi per manus
posteritati tradiderint, qua nullum tempus
abole-

aboluit, tum monumenta litterarum, qua
certam & sempiternam vitam herosibus, co-
rumq[ue] illustribus factis sola donant, immor-
talitati consecrarunt. Non dubito, quin ab
alib id perfectum iam suum, in quo etiam ipse
conatur, quantum possumus: ac si idem a
nobis praestitum non fuerit, ob orationis, qua
laboramus, in opiam res ipsas hinc tamen ac-
ceptas, iam ante discretiores feliciore calamo-
illustrare insimus. Quod equidem in video
nemini, cum quia ab hoc animi morbo absur
longissime, tum quia omni virtuti primum
debitum personae, mirifice gaudeo. Qui ali-
ter affectus sit, virtuti inuidet, cui inuidere,
fauere vitiis existimem. Nunc, ut ad alte-
rum: peperit princeps EL Isabella duci Vl-
nicafiliam, SOPhiam. Hic iterandum, de
quo toles dicendum est, quod in dicendo vi-
tio dari non ignoro: sed consilio rhetorum hic
viti mihi non libet, forte nego, vti debeo, nisi
mihi hanc veniam dant, vel etiam precipi-
unt, quod facio. Rem autem ipsam sequor.
Dixi, vi princeps virginis suas domi educa-

uerit, ut ceterarum quoque virginum educationi prospexerit: ut mater filiam educarit non dicam? Hoc tamen uno verbo faciam, quod ipsa, à quo die filiam enixa fuit, ad id momentum, quo eam sponsō tradidit, non neglexit, sed omni materna regia cura fecit, ad quem modum se educatam memorerat: ac feliciter educationi filie supremam manum imposuit, quando ei maritum inuenit. Nuptiae enim, ni fallor, apex educationis sunt, vel primus eiusdem finis. At quem maritum? Regem iuuenem fratris filium, cuius animum non minus perspexerat, quam filie, ut facile prouidere posset, fore has quoque felices faustasq; nuptias. Videbat annis vigentem, forma prstantem, pollentem viribus, à natura factum ad artes iam belli quam pacis, etiam ad humanitatem, et private consuetudinis cum bonis & prstantibus suavitatem: longè lateq; imperare non erat nescia, cuius regnum limites ad septentrionem non facile describerentur, et si describerentur arte, non quinis ta-

uis tamen facile eos animo comprehendenteret;
nisi idem quoq; eruditus, & reliqui sicut or-
bis cognosset: sciebat ipsi esse rediutus re-
gios, & vestigia inaudita ad fontes Hel-
lae, quas cum Pactolo & Hermo quis confe-
nat. Verum neq; ad immensas opes, neq; ad
summam potentiam oculos adjiciebat sapiens
mater, quibus tamen ille superiores Dania
reges omnes vinceret, & a paucis forte hodie
regibus vinceretur: alia respiciebat, qua
antè dixi, neque orbi terrarum incognita.
Quis enim nescit, quam feliciter initio impe-
rii sui iuuenis rex ERIDERICUS secundus,
socio patruo ADOLPHO, duce Holsatia,
principe item fortissimo & id temporis flo-
renissimo, bellum cum Dithmarsis gesserit?
Hos ipsos, bonos et dunitos colonos, milite ad-
suetos a maioribus, & acres omnino bellato-
res, pluribus etiam seculis imperio Cimbrico
reluctatos, sua diuini subiecerunt duces for-
tissimi. Quis item nescit, belli, quod aliquot
annos, socia nobili ciuitate imperij Lube-
ca, aduersus reges Suecia, potentissimos &
ipsos,

ipsoſ, claſſe praेſerim, geſit, in quo ſtrages in-
crediſiles terra mariq; editaſ, & clades ac-
cepiaſ viriŋ; grauiſſimas meminiſimus &
horremuſ, quām ſecunduſ euentuſ exſtitie-
rit? Nemo negariſ, tandem in hoc bello ſu-
periorem fuſſe Fridericuſ regem? quamq;
Erico rege Suecia in tragicas fataliſ calami-
tates demerſo, & ſuccedente in imperio fra-
tre Ioanne, inclinanteq; ad pacem, qui bellum
non mouiſſet, ſed accepitum repente abiſcere
tutò nullo modo poſſet, ad conditiones pacis
vtrimiq; deſcenſum fuſit. Otiuſ ab eo tem-
pore tutatuſ eſt, nec quidquam pretermiſit,
quod ad otiuſ conſeruandum faceret: legi-
buſ & boniſ iſtitutiſ auxiſ regnuſ: iuſ &
quum dixiſ: ne quid in ecclesiā nouaretur,
prauidiſ: ſtudia doctrinae per omnes ſuas pro-
uincias colli iuſſiſ, in uultima etiam Thule, qua
& iſpi paret: digna conſtituit præmia boniſ
doctoribuſ in academia ſua Hafniensi, ut
vix uſpiam alibi. Paſſim ſanè academia-
rum copia: doctorum ſic ſatiſ, ut aliuſ gene-
riſ alibi deſiderentur: mercediſ, hoc diſſicili-
ſeculo

seculo, quo p̄cia omnium rerum creuerunt,
non nimim. In regia autem, quem non ha-
bet in precio bonum? quem non odit impro-
bum? nec qui adulentur, audi, nec qui inno-
centes deferant, nec qui mala consilia archi-
tectentur, nec similes aularum alastoras: vi-
ros bellicosos, doctos, industrios, aperios dili-
giū & amat: & ipse hoc Achilleum quoq;
habens, ut animum vulnus, manu, verbis,
præsentet: à quo humillimus, modo non ma-
lus, nec minimum sibi metuat, bonus multum
boni speret: vivit illis omnibus, ut amicis,
quod priscos reges fecisse boni cum primis au-
tores docent: hi regem pro amico habent, atq;
ita eis sunt familiares, ut ipsimet inter se: qui-
bus ita velle cœpit, hos neq; villa re egere, nec
petere quidquam patitur: hoc illi verecundia
non facile facerent, & rex eorum petitionem
regia liberalitate occupat. Cum vero pluri-
mum auri indies accipiat, in amicos mulium
conferre non dubitat: nec amittere se id arbi-
tratur, quod in eos conferat, sed statuit, se o-
mne veluti in ararium referre, unde vicif-

K sim de

sim deponat, cum velu. Thesaurus enim
prefecto vicerè regius est, viri consilio et manu
prestantes: qui in otio olim tuerantur, primis
commodis una fruientes, & ingruente tempe-
state hostiles itide impetus propulsant, prius
etiam adiutio periculis. Hoc enim sunt ex di-
gnitate regis familiarium, nec aliaratione si-
se ceterorum inuidiam declinent. Multasibi
regum ducumq; filia, animi pendebant, et quo
queq; modestior & formosior, hoc magis, cir-
cumspectantes, ad quā tantus illerex virginē
animū adjiceret, ratiōnē omnes, quam ipse duce-
ret, ex omnibus sui ordinis fore felicissimans.
In hanc occasionem etiam reges & duces in-
tentos vidimus, suis quisq; filiabus optimè vo-
lentes consulere. Circumspectabant alijs perin-
de, vispectatores solent, quorsum res euade-
ret. Regem ipsum intam ardua delibera-
tione, animo primum fluctuasse, neq; affirmari
temere, neq; temere negare. Magnum enim
hoc negotium per se: et ex paribus, quorum si
inter se magna similitudo, diligere, ut quod o-
ptimum sit, delegisse, ratione statuas, difficile,
si quid

si quid aliud, in hoc praesertim genere. Tamen
ut arcu exerciti facilis collineant, et à metra
minus aberrant: ita in rerum humana rerum
tractatione versari, quicunq; ijs obicitur,
statim, quid facto opus sit, vident: potissimum
se. Talia incurvant in oculos, & finit pene
oculis obserfetur. Sed quemadmodum ille ro-
gius animus luctatus fuerit, aut statim hoc
consilium amplexus, ut formes scintillam ar-
ripiat, hoc relinquam: narrabo, quod omnes
non minus nouimus, ac si interfuerimus, si
viderimus. Ufam, non effigiem, ne dicā, qua
cui pictor malitiose imponat, sed qualius
insculptia non satis referat, quod contemplari
baucas: sed ipsam viuam videntemq; S. Ophi-
am Megapolitanam, cuius atatem formam,
verba, modestiam, mores amicum probaret,
atq; hec ut eximia, priusdem, qua in aliis elu-
cerent: Quid enim exquireret ille genus, cuius
esset amita filia, idem, quo ipse fatus, quiq;
genus priscum regium Megopolitanorum
principum memoria teneret? Quid dotem?
Eius enim respectum rex habeat, de qua pri-

ualli boni viri, homines inopes vix cogitant,
cerie non admodum sunt solliciti? Amavit,
animoq; caram unice habuit. Ac ne quis
exspectet, ut splendorem illius legationis, per
quam ambicerit, & regias litteras vobis me-
morem. Non poterat illa esse illustrior: neq;
hae prudentius exarata aut elegantius, si eu-
am princeps aliquis orationis eas scripsisset,
vel aureis litteris. Ipse rex, ipsa regis oratio:
ille pro centum oratoribus, hac pro sexcen-
tis epistolis. SOPH Iam in matrimonium
duxit, petivit. Non enim petivit ante, quam
daretur: sed data fuit, cum peteret. Etenim
presentem petivit a presentibus, inclito patre
VL Rico, duce nostro, & heroina ELISA-
betha: hi non tam petitionem regis, quam
voti sui sententiam audiebant: de SOPhiæ
voluntate, annuisse, dici satis est. Iam qui
orationem meditetur, qua lectorem teneat,
materiam è regis nuptiis petat: nos relin-
quemus illa omnium regum solemnia, nemini
incognita, nisi quis aulam non viderit:
qui tamen ipse etiam relatus aliorum pœne
singu-

singula acceperit. Ita enim vulgo fit, ut qui
huius generis nihil viderit, curiosè sciscitetur:
qui nihil aliud viderit, audè exponat, pœ-
neq; plus voluptatis è sua narratione capiat,
quam auditor: ut cum hic illi multum debe-
at, ille huic plus contra debere gratia videa-
tur. Summum decus nuptiarum, et si magis
obuium ceteris, qua praterimus: notius, in-
quam, sed quod tum primi oculis & animo
potissimum spectabant FRIDERICUM II. re-
gem dico, & SOPHIAM Megopolitanam.
Hoc primum nuptiarum decus, & unum:
decus, quod in utroq; verum decus, ut ex-
positum à nobis antè fuit, et si non ita splen-
didis verbis, ut res requirebat, non obscuris.
tamen, ut puto, animum aduententi: unum
quod hi nullo vita tempore diuellerentur:
Dicerem præterea, unicum, nisi accessisset &
alterum: sponsa videlicet, iamq; regina: te-
stimonio diadema, cum aquari se ab aliis re-
liquo mundo aquo animo pateretur, & ma-
ior diademate, ipse rex: regina, inquam, pa-
rentes, qui sunt regis socrernous & socrus

K.3

noua:

noua: quod decus nec esse, nec intelligi, absq;
filio & genero potest. Principia hic duo,
rerum per quam nobilium & perpetuarum
elementa: matrimonij & arctissima affinita-
tis. Proximum est, ut de hoc coniugio di-
cam, neq; hoc plane negligendum esse iudico,
in quo cum multa sint illustris, paucula de-
cerperemus, que ita luscent praeteris, ut non
sint illustriora, & vix etiam his similia.
Quid enim supra mutuam coniugum bene-
volentiam? quid deinde coniugij fæcundita-
te optabilius? quod virg. huic bono bonum
affinitate sincera affinius? Apparet, quot,
quantaq; præteram, quæ numero quidem
plura, sed nec unum ex omnibus, neque
coniuncta aliqua, neque ad unum omnia,
cum his ita paucis, vel cum unoquoque ho-
rum comparanda. Primum enim quid a-
more coniugum suauius? quid honestius? di-
cerem quid utilius? nisi qui hoc audiret, de
commodo me loqui putaret ita, uti merca-
tores solent: tamen nihil utilius etiam pu-
tarim, si quam inutile sit & noxiū, quid-
quid

quid illi aduersum, consideretur. Sed amor
ille cum in utroq; parē similis, est vicissim
in similitudine dissimilis, quoniam ita ut ipsi.
Non minus certe maritus uxorem amat,
quam uxor maritum: sed amat aliter, seu
amorem alio modo significat. Virumq; res
ipsa edocet. E quibusuis enim bonis coniu-
gibus exempla petas. Hoc enim perinde est
inter homines, ut permulta alia: & verum
tamen, ac diuinum etiam bonum. SOPHIA
tanti se principis filiam & reginam esse scie-
bat, sed regis esse coniugem sciebat: regi pa-
rem, quam ipse secum compararet: non qua
imperium unageret, quod viri, quod regis:
sed ipsa regi pareret, non ut regi, sed ut mari-
to, eumq; obseruaret, ut regem, & ut maritū:
regem plurimorum populorum, & suum ta-
men regem, sed maritum maxime suum &
proprium. Hoc fecit ab initio, quod univer-
sa Dania loquitur, & vicina gentes uno
ore: hoc facere, nullum ipsa diem intermisit:
quod idem facturam, quamdiu huius mor-
talis vita, qua utriq; cum felicitate diuturna
sit,

sit, usura fruentur, nemo omnium dubitat.
Oblitus hic sum de rege priore loco dicere: sed
feci, quasi non de preceptis aliquibus, aut de
vulgi consuetudine faciendum iudicarem,
sed de mandato regis. Hic enim id iuberet
fieri. SOPHiam enim rex maximi facit,
nec ullam mortalium cum ea comparat, atq;
in multis causis, cur eam maximi faciat,
hanc habet in primis unam, quod se ab ea sie-
ri videt maximi, ac, secundum Deum, ita
coli, ut à nullo omnium aquè colo, prorsus in-
telligat. Declarat autem rex amorem su-
um, non tam vultu, aut verbis, aut donis,
quam rebus ipsis omnibus. Sed cum signa
de interioribus nos confirmant, & animus il-
lis maxime innotescat: unum ex omnibus
audire, opera & precium est, quod quoniam per-
petuum, pro certissimo argumento fuerit, ut
ullum aliud. Dico in quotidiana consue-
tudine, non intermittentem familiaritatem.
Vt enim rectius appellem, non habeo, nisi
simplicitatem in coniectu nomines. Est e-
nim morum & sermonis simplicitas, ita lo-
qui,

qui, ita se gerere, ut affectus sis, nihil simu-
lantem, nihil disimilantem, nihil aliquo con-
silio aut opera adiicientem, nihil item demen-
tem: viri boni & herois virtus sive ratio:
cadit vero etiam in humillimos, quo in his
minus fraudulentia & malitia. Hoc pacto
coniugiam colunt probi agricole (ne quis mi-
hi omni eximio bono carere infimos existi-
met) & qui ad hos vita ratione proxime
accedunt, videlicet suauissime. Quid enim
hoc su suauius? Ad hanc suavitatem, si
quid aliud adiicias, quod vel per se probum
arbitreris, eam continuo diluas: quo plus, di-
ruas. Quid melle dulcior? sic est, cum sim-
plex: adde vel optimi saporis alia, dulcedi-
nis sentias minus: facile enim fit hac ratio-
ne, ut corrumpatur. Hoc ago, ut ostendam,
quod sanus nemo dubitat, inter coniuges sim-
plicitatem esse ipsam salutē & animam con-
jugij. Ab hac qui abeunt, bonum unum ex o-
mnium maximis amittunt, vel contami-
nant, condimenti aliquid studio adsciscunt,
ut quod quantumq; mali est, hoc cœn fuso il-

L litum

litum tegant. Sed in re clara, quid verbis o-
pus est? Ceterum hanc inter ipsos caritatem
et tempus, ut sit, maturauit. Et perficit
coniugij foecundas. Nam enim liberi,
et viriusq; sexus, et plures, et regia ex-
pectationis. Hac spes ne falleret, nec paren-
tes, nec aurum, nec auiam: omnia ab initio
cogitata factaque sunt, et sunt, qua opor-
tet. Atque hic iterum maternam beneullen-
tiam et evidentem suam curam ostendit
anua. Non enim hoc erat contenta, ut
bene nutritur et educarentur a prima
infantia, nisi id ipsum ipsam faceret.
Denuo moneo, eiusdem rei inculcatio ne
gravis sit. Idem enim sapienter dici rectum
esse iudico, quod semper fieri rectissimum sit,
nisi cum qui recte faciat, non toties laude
sua afficiendum censemus, quoties ille recte
faciat: ut si ab imperatore plura bella sint
fortiter gesta et feliciter, unius narrationem
satis esse contendatis, omisis reliquis. Quin,
si de cura educationis aliquoties diximus,
hic locus vel maxime eiusdem rei naratio-
nem po-

nem postulat. Hoc enim princeps longè optimæ aquæ studendum sibi nepotam neptuumq; educationitum putauit, quam olim filia: accessosq; ad se in Megapolm annos aliquot ipsa educauit cura maxima, ratione rectissima. Idem fieri domi voluit, quod rex ultro curasset, & curauit: & quamquam sciebat fieri, tamen hoc videre ex intervallo gestiebat. Rex autem cum ceteris liberis hac de re prospexit optimè, tum CHRISTIANO primo natu, qui ad regnum educetur, certa successoris spe, quando à proceribus, quorum auctoritatem ante aperuimus, regni princeps, nemine dissentiente, iam designatus est. Verum de hoc negotio opportunitatem scribendi aliam habeo, qua quia me propediem usursum esse confido, hic de eo non agam pluribus. Vnum mihi de educatione in uniuersum libet adscribere: mirum videri debere nemini, crebram eius fieri mentionem, cum hac opus sit quotidie in vita, opusq; tum in omni ciuitate, tum in unaquaq; domo, summe necessarium, quoq; occupentur

L 2 :   quoli-

quotidie omnes boni viri : nec dubitandum
censeam, quin, qui huius primi inter morta-
les operis cura nullam partem afficiatur, neq;
matri, neque patris, neque principis mu-
nus intelligat : aut si intelligat, nec offici-
um faciat tamen, nequissimus ille sit mor-
alium, & capitalis hostis honesta & quie-
ta hominum societatis. Accesit por-
ro adhac, que ex pluribus & eximiis hu-
iis regij coniugij prima bona recensui, hoc
estiam, quod ex omnium coniunctissimis vo-
luntatibus natum, mirifica suavitate & con-
iugum & praecep*re* regina parentum, regis
vero saceri & socrus, vitam condit. Hac
illorum inaudita animorum coniunctio per
Daniam, per Megapolin, perq; vicinas pro-
vincias celebratur : neq; non eandem ipsi &
sermone, & crebris congressibus indicant.
De litteris non dico, que certè nullum men-
sem cessarunt, ac ne plusculos quidem dies ;
sed ha*nter* reges ultro citroq; volant : ab illo
principio annum transisse non puto, quin con-
uenerint. Quid ibi tum inter eos, nisi omnia
signa.

signa intima sinceræq; benevolentia, et suauissimi sermonis? In honorum quaq; parte illa emicabat suauitas: nec inueniebat amor idonea nomina affectus exprimendi. Primum enim neq; patri neq; matri augustinus ad reginā, quam filia nomen erat: neq; huic ad illos aliud, quam et matris et patris: quibus tamē nominibus nihil est significantius, et si apud multos non affectum, sed nihil, nisi naturæ effectum indicant, cum utrumque complecti iure debeant. Regi FRIDERICO saceri nomen & socrus sacrum erat: sed patrem illum, hanc matrem quoq; nominabat: hoc eos animo erga se affectos statuens, simul in eos animum filij gerens. Illi regem nominabant filium, quem aquæ carissimum, ut carissimam eamq; unicam filiam haberent, à quo se nativo filij amore diligi coliq; scirent. Non dicam enim de mutuis studiis & officiis, quorum qua nota sunt, ordine recenseri non possint: pleraq; etiam in priuati nullius scientiam veniunt. Bona accepistis hactenus, quibus nihil esset summis, insimis, optabilius,

L 3.

billus,

bilius: qua qui adeptus sit, quod iure queratur non habet: nisi hoc postulet, quod memini mortalium umquam datum fuit, nec ulli umquam datum iri consentaneum est, ut nulla videlicet calamitate contaminentur, & occasum nullum habeant, quorum aliquando ortus exstuit. Proinde omnes homines, à quo tempore primum sapere incipiunt, parare se debent, & ad res secundas moderatè ferendas, & aduersas fortiter ferendas, et ad abitum è vita, quo nihil vulgi opinio-
ni acerbius. Sapientes enī cum multa in vita acerbiora intelligant, & esse sen-
tiant, mitius aliquanto sentiunt, & mor-
tem sic abhorrent, ut debitum natura per-
soluendum animo pacato statuant, & buc
se cum primis parent, quantumq; possunt ac-
commoden. Hoc studium Elisabetiam neq;
à primis annis neglexisse, quadam superio-
ra confirmant: sed magis superioris anni ca-
lamitas, & ultimus eius vita actus, ut
intelligetur. Annus enim est, neque multo
amplius, cum accepit è Misnia, optimam
princi-

principem ANNAM ducis Augusti, septem-
uiri Saxonici, coniugem, sororem FRiderici
regis, diem suam obijisse. Hoc tam tristi in-
speratoq; nuntio grauius animo conturba-
tam fuisse, quid mirum? Amiserat enim ex
amicis. Et consanguineis omnium carissi-
mam, quam sincere, ut amita pro filia habe-
bat, pro sorore, ut pene aqualem. Itaq; et a-
mariorem vitam egisse, et sua quoque vita
metam oculis annoq; euidentius, quam
ante proposuisse, credita fuit: cuius intuitu
fortissimum quemq; Et paratiissimum mo-
ueri, alios aliis grauius, nemo negauerit, pre-
ter eos, qui homines, at frustratamen, cau-
tes esse, vel deos iubent. Collegit tamen ipsa se,
Et ex hoc casu, Et ex altero. Quarto enim
mense post ipsem et VIII Iulii Augustus, qua-
si coniugis legens vestigia, decepsit. Ac visa
tamen deinceps tristior, non minus alacri
animo pietatis Et virtutis spacium confe-
cit, Et migrationis huic è mortalitate co-
gitationem non depositit: quam quemq; in
conspectu habere, saluti esse prudentes statu-
unt.

unt. Neq; vero hoc pacto omnis tollitur hilarietas, sed moderatio fruitionis rerum inducitur, & acrius studium semper gerendi ea, quae officij sint, & digna homine, pro sua cuiq; conditio[n]e. Igitur & ipsa in officij regiorumq; consiliorum et actionum cursu perseuerauit. Inueteratam autem sanctamq; solitudinem, neq; dimitendam censuit, de nobilissimorum ex filia liberum educatione, quam tamen rex ipse pater & regina mater rectissime instituissent, & perpetuo urgerent. Hoc ipsa & nouerat, & gaudebat, & libenter iuuabat, & valde probabat, & cum animi latitia contemplabatur. Putarim, neq; dubium sanè, ut hoc opus & germinantem indolem nepotum neptiumq; cerneret, cupidius & sapius transmisisse in Daniā. Nec inuitus eodem ibat ex intervallo princeps optimus VLRICUS, tum hac de caufsa, tum ut de maximis rebus sacer & gener consilium caperent: sed quoties iret, & desiderio conjugis, à qua obseruantissimè coleretur, & filia generiq; petitioni morem gerendum censuit.

Nam

Namque et si tranquilla erant domi omnia,
nec deerant exploratae fidei viri principes: ta-
men ipse malebat (suum namque officium mi-
nus, quām seipsum obliuiscitur) pro salutē
publica dies noctesque, præsens excubare, &
collocatus in puppi clavum tenere: nec lon-
gius, nisi voce excitatus imperij, abire con-
fuerit, nec abesse vero diutius. Traiecit an-
tem cum coniuge, & aliquoties antē, & pa-
ris antē mensibus, lectissimum secum dicens
comitatum, in quo lucebat etiam iuuenis SI-
GISMUNDUS AVGUSTUS, princeps Megapo-
litanus, ducis IO Annis frater, utrique prin-
cipi ita carus ut filius, quos ut parentes ipse
veneraretur: traiecit amoenissimo anni
tempore, ridente mari, vento secundo: vene-
runt exspectati regi, regina, omnibus: exce-
pti regi, hilaritas in omnibus, quanta visa
cumquam antea: nullus, ut fit, sine conuiuo
dies: inuitarunt se quoque, liberalius, more
nostrarum gentium: si quis querat, quid hoc
ego laudem; referre me, respondeo: quid e-
num aliud, quām quod res est? morem ta-

M men

men eiusmodi, quem politissima omnium gen-
tium frequentiauit: neq; hoc probandum, sed
habet sicut vinum, quod anima lapis Lydi-
us: quem animalia explorasse, ab horum inter-
est: Et coniuivium, et in hoc vinum, nisi mo-
dum migrant, humanitati consentanea, nec i-
nimica virtuti: accedat sermo, liber, elegans,
musica erudita, amicitia, et humanitatis
usum dixeris. Neutrum vero defuit: quin
ambulationes fuerunt interiecta, varia lu-
dorum genera, venationes, Et si qua condi-
menta alia possent excogitari. Magnam eti-
am voluptatem accepit, opt. Elisabetha, non
sane ex illis, sed ex filia et nepotibus. La-
batur enim filiam florere: nepotes valere,
bene educari, posteritatem deniq; auream
polliceri. Reliquam latitudinem semper habebat
suspectam: quin eam sepe audita fuit eti-
am gemens optare, siue interpellatione tri-
stitia et magni doloris praterire: siue quid
aliud metuebat, siue sibi, quod secutum
fuit, presagiebat. Ipse dux optimus VL-
RICVS, de suis sollicitus, ei si nuncios ha-
bebat

bebat quotidie, nisi vanti reflarent saevis,
ad nauem tamen suam quotidie respicie-
bat: rex plusculos dies mira suavitate be-
nevolentia sacerum tenebat, atque hoc facti-
lius, quod socrus non admodum relaxtaba-
tur, quod ager a filia nepotibusq; auelleretur:
quin aliquoties clara voce dixit, incertum
esse, quando se iterum viderent: quod ver-
bum, eis ita loqui sapientis solemus, tamen ob-
seruatius fuit, & ab aliquibus exceptum pro
omine. Cum fere mensem unam uno loco fu-
issent, neque dux in publicam curam tota
nimis defixus, iam teneri diutius se non debe-
re ostenderet; cedendum saceri voluntati
et rationi, rex opinatus, magnifico apparatus
hospites tantos, tam gratos, è regia dimittit.
Sed prius nepotes nepotesq; ordine unusquisq;
breui compellatione ad unos gradus regiaeq;
vestibulum auro auiaq; gratias agunt, ipsisq;
fausta precantur omnia, manus abeuntiim
premunt, amplexos amplectuntur, arrident,
lacrumant. Animo ibi commotus auis, prin-
ceps grauissimus, vultu præter amore pater-

M 2   num ni-

nihil significat: anima non penitus mœsta, sed cum affectione materna tamen, omnibus etiam signis indicata, discedit. Ha rex, cui regina ad latum, sacerum & sacerum è regia deducit: in Falsteriam usq; plurium dierum itinere, inq; ipsum portum Gissærum, qui Germania proximus est, nondum L. M. P. distans à Varmi ostio, in quod vento secundo pauculis horis tuto transmittitur. Nihil igitur restabat, nisi ut, consalutatione facta, nauem concenderent, ut primus boreas vel halitu iuuaret: frustra exspectatur dies aliquot, & ab illis in portu, & cis mare à nobis. Quantum illic soluendi desiderium fuerit, hinc licet existimare, cum apud nos exspectatio principum redditus tanta fuerit. Prodibamus ad auroram quotidie, visum, quem ventum vela minuta in summis malis nauium in ripa vicini fluuij, aut ala in fastigiis adium, aut in excelsis turribus nutu suo Tritones nuncient. Nusquam ille modo optatus, totos alioquin annos nostro littori grauiter infestus bore-

boreas: auster plerumque, recta feriens lit-
tus aduersa Danie. Cum quanta ibi
molesta alieno loco sederint, non facile ex-
plicarim, nec quis suspicetur, nisi qui vento-
rum imperio atq; violentia aliquando subie-
ctum se fuisse, etiamnum stomachatur. Illis
ipsis diebus dux Holsaue ADOLphus, prin-
cipes EL Isabeta frater, in grauem morbum
incidit, & Kal. Octob. diem obiit. De
ADOLphi prstantiae & rebus gestis scribe-
re, noui solidiq; laboris est. Postridie Kal.
ad quem diximus portum, tentata fuit non
leuiter ipsa quoq; ELIS Abetha valetudo, fe-
bricula, ut censuerunt medici. Hac cum
se non solito more incalescere sentiret: ab eo
momento, statim nuncium remisit omnibus
actionibus, & consiliis, que ad caduca vita
rerum procurationem pertinenter, nec ver-
bo aut nutu aliqua ullius rei mentionem, que
non respiceret abitus meditationem ad cale-
stem patriam, fecit. Namq; & cogitauit a-
pud animum tantum sacras promissiones, &
eas ipsa pronunciauit, & sibi recitari iusset,

M 3. qna-

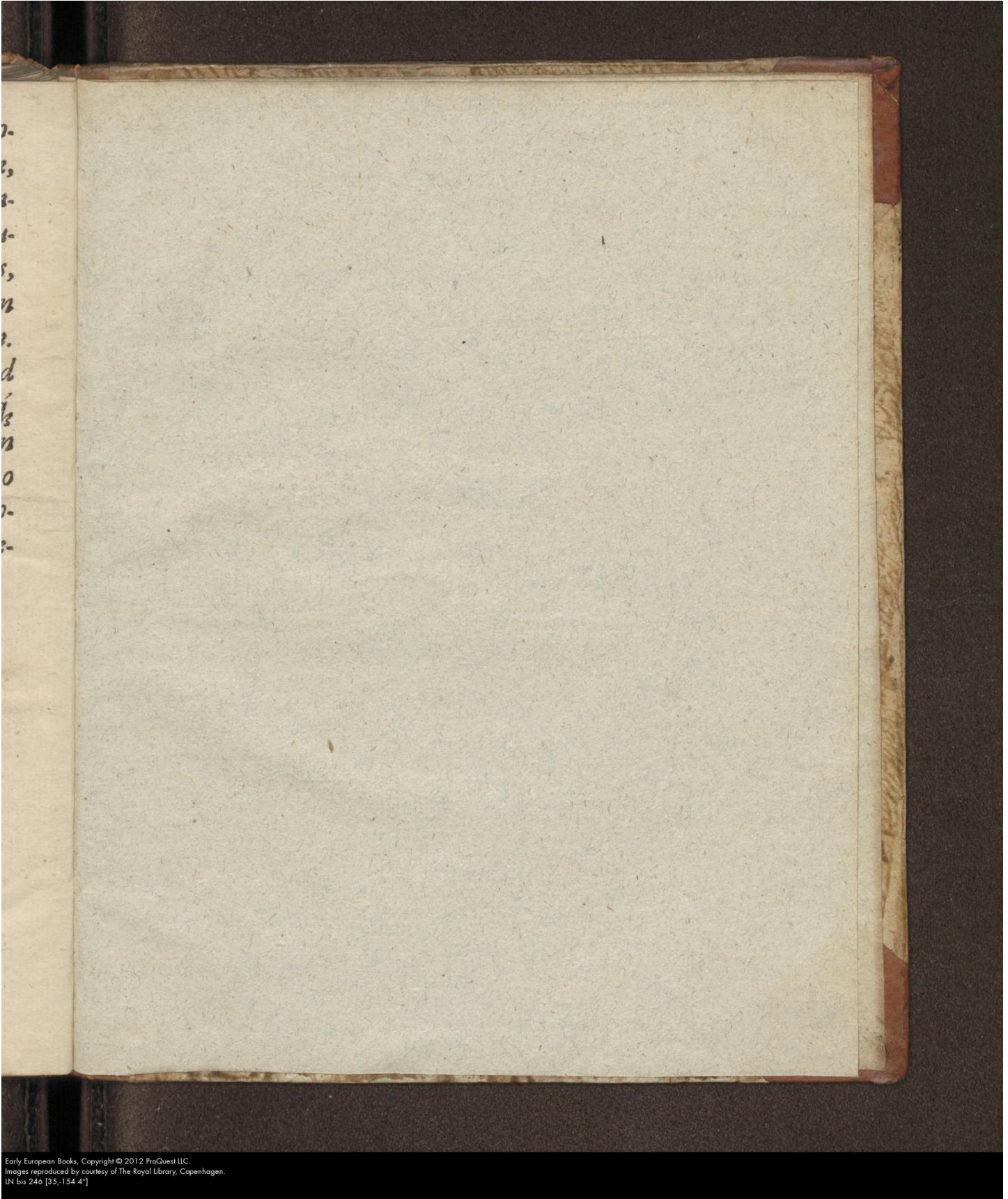
rum multas non solum memoria, sed etiam
verbis suis anteuerit. Hoc agens sine querela
ipsos dies noctesq; quatuordecim, in amplexu
mariti, filia, generi, supremum diem mortalis
vita, placidissimum egit et beatissimum, qua
beata ipsius anima, soluta compage corporis,
se primum consuetudini cœlum immiscauit.
Hoc cogitantes, et tantum non oculis intuen-
tes, in maximo absentis desiderio, et dolore a-
missionis, ut videtur, optatissima et carissima
coniugis, matris, socrus, luctum ipsi lenire
tum caperunt, et inter se consolari: et contuler-
unt, conferuntq; satis bona medicina, quibus
hoc cura est, et ad eorum aures animosq; adi-
tus patet. Huius porro pura sancta q; anima
exuias conditum in commune monumentū
mæstissimus, idemq; fortissimus dux, indi-
cante fauorem borea, sed non admodum be-
nevolo tamen, peruersitatē suam parum miti-
gante noto, renexit in Megapolin. Cum enim
sexto postq; decessisset die, prima luce bona
cum spe transmissionis mare fuissent ingressi,
et aliquousq; progressi, ibi etiam interdiu pon-
to nox

nonox incubat aura: venit, quos dixi contra-
rīj, triremē regiam, firmam et remigibus,
ceterisq; rebus optimè instructam, in mari
hinc inde viciſſim iactant, totum illum diem,
totam inſequentiē noctem, qua neq; luna ap-
pareret, et ſi non longè abeſſet, neq; ſtella ſe o-
ſtenderet. Dubium eſt, in eorūne incredibilis,
an diſcriſmen nouum, in quo omnibus mors ob
oculos, cum neq; gubernator peritiſſimus, ubi
effent, ſuſpicari poſſet, & verbiſ plus ſpeſi o-
ſtenderet, quam animo concipiſſet, magis opt.
ducem exercuerit. Neq; tamen hic ani-
mum abiecit, & diuinitus preſto omnibus
fuit ſalus. Poſtridie enim etiam antē
quam illuxiſſet, nauia ex oſtio Varni, peri-
tiſſimi, & pane ſemper cum temeritate auda-
ces, mandatu Senatus Rostichiensum, qui ad
litius plurimos dies exſpectauerat, cum nauia-
giis minoribus, obuiam nauia mittuntur: nul-
lam initio in conſpectu nauium vident: pluri-
bus horis ſinus maris perſcrutantur: tandem
aduolant, ipſi quoq; in magno periculo: quod
neq; non et ipſi metuebant, eisſi Neptunū, vi-
fam

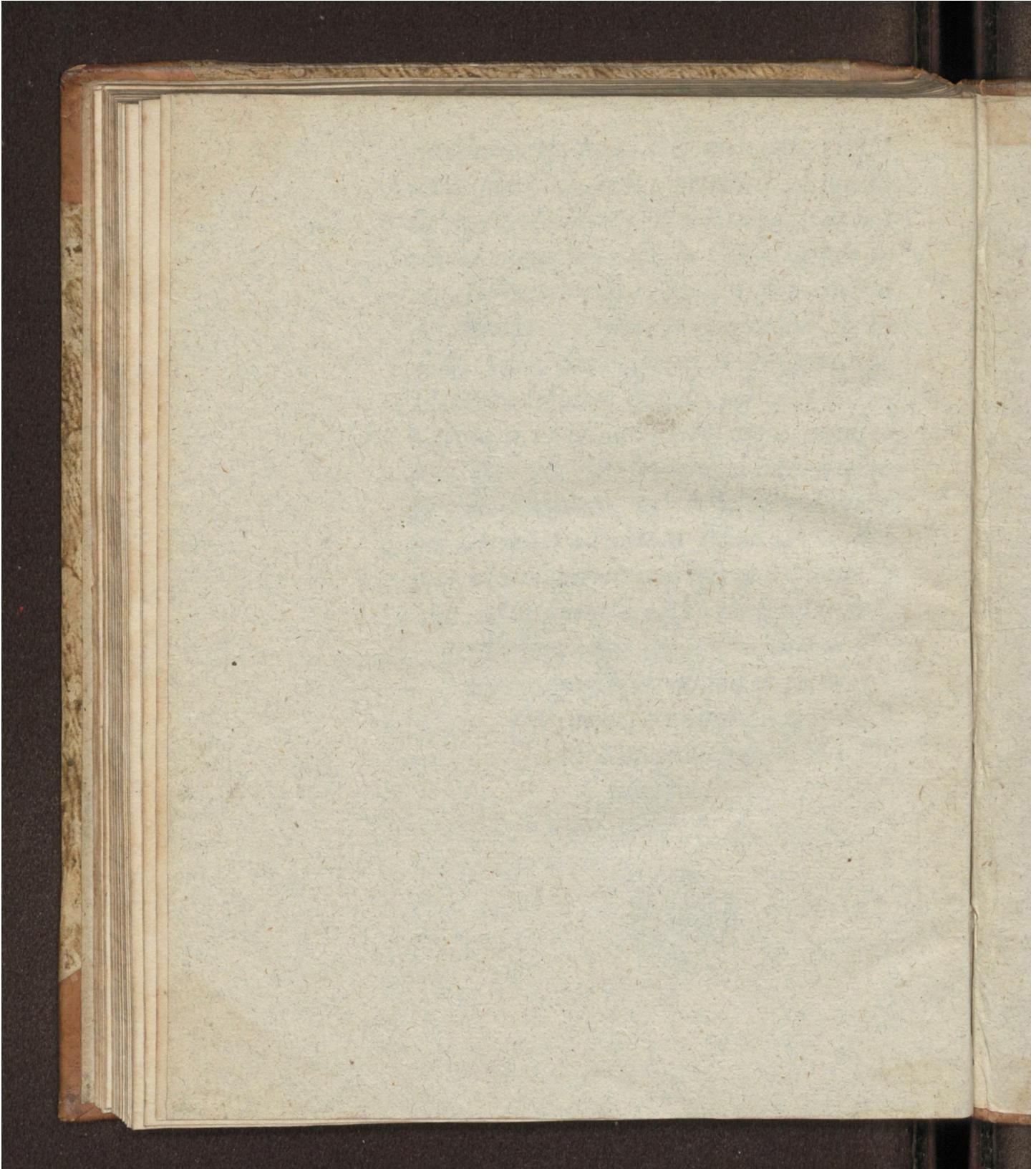
familiariores, non facile metuunt: impo-
nunt suis actuarijs, primum defuncta,
iamq; citra controversiam inter sanctas ma-
tronas numeranda corpus: ipsos deinde du-
ces, fessos corporibus, animis non abiectos,
etsi debilitatos: denique comitatum, ipsum
quoq; luctu tanto iacentem propemodum.
Hi nauta laboriosi & fidi, postridie vix ad
meridiem, in ostium Varni omnes omniaq;
iuto sistunt, nec sine præmio, præmium etiam
& gratiam promeriti. Inde facta deductio
per Cycneam ad riuum Neuelam Gustro-
ium, ubi quamprimum regio more funus fie-
ret. Atq; finem hic ego scribendi faciam,
perfunctus tanto hoc laudationis mu-
nere: quo forsan aliquibus satis-
feci, mihi sanè minus, rei
vero magnitudini
minimè.

F I N I S.

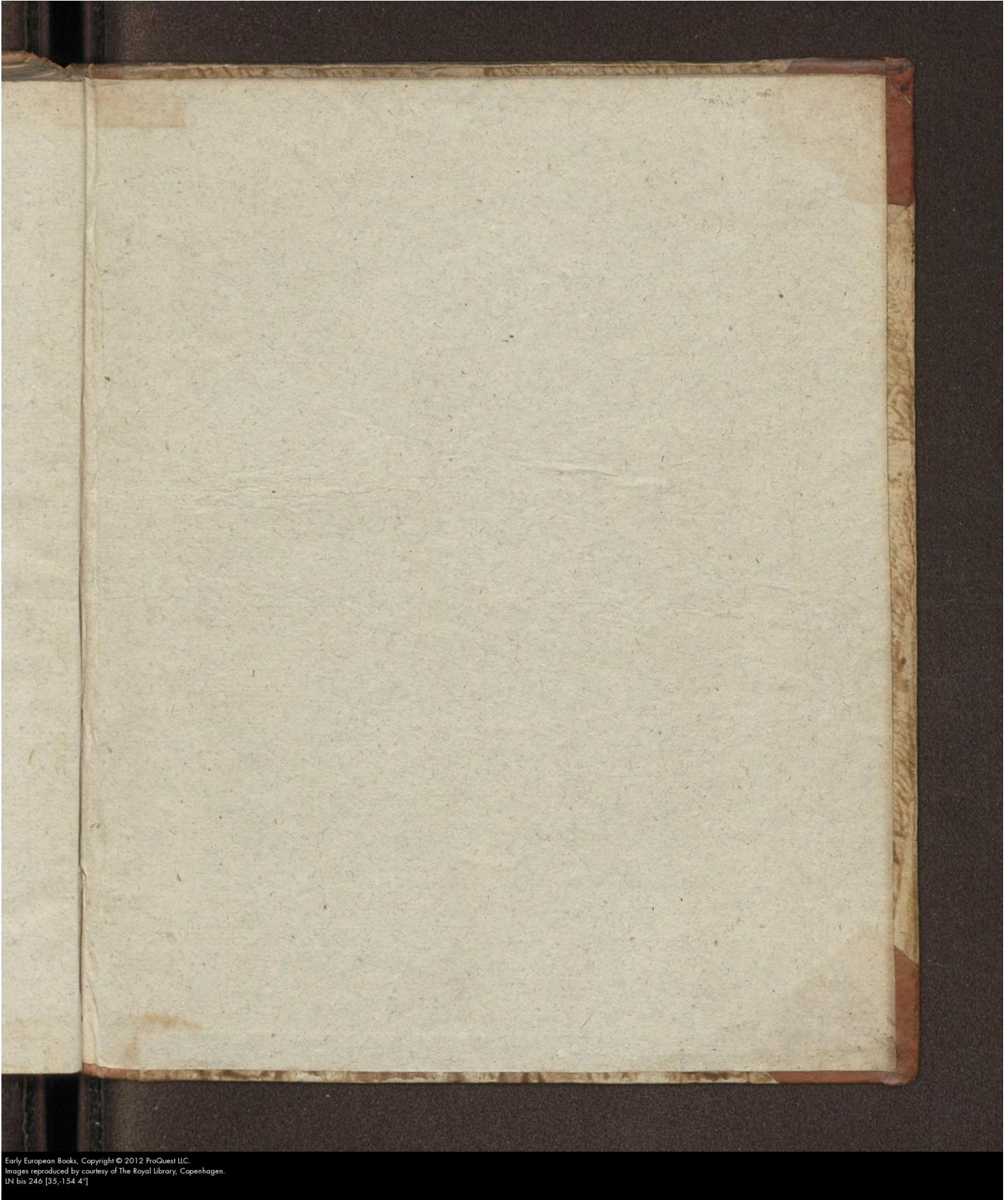

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
DN bis 246 [35,-154 4"]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
DN bis 246 [35,-154 4']

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
DN bis 246 [35,-154 4"]